မာတိကာ

အခန်း (၁) နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ သိမှတ်စရာများ ၄
၁.၁ နိုင်ငံသား – အဓိပ္ပာယ် ၆
၁.၂ နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို သိရှိထားဖို့ လိုအပ်ပါသလား။ ၈
၁.၃ နိုင်ငံသားကောင်းမွေးထုတ်ရေးဆိုင်ရာ ပညာပေးရေး အစီအစဉ် ၁၀
၁.၄ နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများ ၁၄
၁.၅ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း စောင့်ထိန်းဖွယ်ရာများ (သို့မဟုတ်) တရားရှိ လူနေမှု ၂၃
၁.၆ လူမှုပဋိညာဉ် သီအိုရီ ၂၄

အခန်း (၂) လူမှုအဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ သိမှတ်စရာများ ၂၈
၂.၁ နိုင်ငံသားနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်း ၃၀
၂.၂ ခေတ်သစ် လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်းများ ၃၃
၂.၃ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ပါဝင်ကြသူတို့၏ ကိုယ်ပိုင်စရိုက်လက္ခဏာများ ၃၇
၂.၄ တန်ဖိုးများ ၃၈
၂.၅ တန်ဖိုးများအကြား လွန်ဆွဲမှု ၄၇
၂.၆ လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် ခေါင်းဆောင်မှု ၅၀
၂.၇ လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ စည်းကမ်းများနှင့် ဥပဒေများ ၅၃

အခန်း (၃) လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ထိရောက်စွာ ပါဝင်မှု ၆၂
၃.၁ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ထိရောက်စွာ ပါဝင် ဆောင်ရွက်မှု ဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။ ၆၄
၃.၂ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ပါဝင်ခြင်း၏ အကျိုးတရားများ ၆၈
၃.၃ သတင်းအချက်အလက်များအား ဝေဖန်ဆန်းစစ်ခြင်း ၇၂
၃.၄ သတင်းရယူခြင်းဆိုင်ရာ နိုင်ငံသားများတွင်ရှိအပ်သည့် ကျွမ်းကျင်မှုများ ၇၆
၃.၅ သတင်းမီဒီယာများ၏ အခန်းကဏ္ဍ ၈၀
၃.၆ လူ့အဖွဲ့အစည်းမှ လျစ်လျူရှုခံရခြင်း ၈၅

အခန်း (၄) လူမှုရေးလုပ်ငန်းများ လက်တွေ့ဖော်ဆောင်ခြင်း ၉၄
၄.၁ မည်သို့သော လူမှုလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ကြရမည်နည်း။ ၉၆
၄.၂ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်၏ လိုအပ်ချက်များကို သုံးသပ်ဝေဖန်ခြင်း ၉၈
၄.၃ လူမှုလုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ရာတွင် ထားရှိရမည့် ရည်မှန်းချက်နှင့် ဦးတည်ချက်များ ၉၈
၄.၄ လူမှုလုပ်ငန်းများနှင့် တွေ့ကြုံရနိုင်သည့် အခက်အခဲအတားအဆီးများ ၁၀၄
၄.၅ စီမံကိန်း ရေးဆွဲခြင်း ၁၀၆
၄.၆ လူမှုလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ လူ့အရင်းအမြစ်၊ အထောက်အပံ့နှင့် ကျွမ်းကျင်မှုများ ၁၀၈
၄.၇ စီမံကိန်းကို လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း ၁၁၀
၄.၈ မိမိတို့၏ လူမှုစီမံကိန်းများအား အကဲဖြတ်ခြင်း ၁၁၀

Acknowledgements ၁၁၂
List of Sources ၁၁၅

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License. To view a copy of this license, visit: http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.en_US.

Notes about useage: Organisations wishing to use the body text of this work to create a derivative work are requested to include a Mote Oo Education logo on the back cover of the derivative work if it is a printed work or on the home page of a web site if it is reproduced online.

For license types of individual pictures used in this work, please refer to Picture Acknowledgements at the back of the book.

“တက်ကြွလှုပ်ရှား နိုင်ငံသား” စာအုပ်ကို အသုံးပြုနည်း

အောက်ဖော်ပြပါ နည်းစနစ်များကို လေ့လာခြင်းဖြင့် စာအုပ်အသုံးပြုရာတွင် အထောက်အကူပြုနိုင်ပြီး လေ့လာသင်ကြားမှုဆိုင်ရာ နည်းဗျူဟာ တို့ကိုလည်း သိရှိစေမည် ဖြစ်သည်။ ဤစာအုပ်၏ ရည်မှန်းချက်မှာ စာဖတ်သူများအား တာဝန်သိစိတ်ရှိသော နိုင်ငံသားများ မွေးထုတ်ရေးတွင် လိုအပ်သည့် အသိပညာများ၊ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးများ၊ ကျင့်ကြံဖွယ်ရာ တို့ကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်ရန် ရည်ရွယ်သည်။ ထိုအရည်အသွေးများအား လေ့ကျင့်ပျိုးထောင်ပေးရန် အောက်ပါ လေ့ကျင့်သိမှတ်ဖွယ်ရာများ၊ လုပ်ဆောင်ဖွယ်ရာများ ပါဝင်သည်။

- လေ့ကျင့်ခန်းများ – နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အသိပညာတိုးပွားစေရန် ရည်ရွယ်သည်။
- လှုပ်ရှားမှုများ – နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ လိုက်နာကျင့်ကြံဖွယ်ရာတို့ ပါဝင်သည်။
- ပြန်လည်သုံးသပ်ချက်များ – နိုင်ငံသားတို့ အလေးဂရုပြုရမည့် တန်ဖိုးစနစ်များကို ဖော်ပြထားသည်။

‘လုပ်ငန်းများ’ သည် နီးကြား တက်ကြွသော နိုင်ငံသားကောင်း ဖြစ်ရေးတွင် လိုအပ်သော အရည်အသွေးများကို ဖြည့်ဆည်းပေးသည်။ ဤအပိုင်းတွင် အဖွဲ့လိုက် လုပ်ဆောင်မှုများ၊ ပြဿနာ အဖြေရှာခြင်းများ၊ ဆွေးနွေး အဖြေရှာခြင်းများ စသည်တို့ ပါဝင်သည်။

လေ့ကျင့်ခန်းများ – စာအုပ်ပါ အချက်အလက်များ မှတ်စဆင့် သင်ယူနိုင်စွမ်းကို တိုးမြှင့်ပေးသည်။ စာပိုဒ်ပါ အကြောင်းအရာများအား နားလည်သည်၊ မလည်သည်ကို မေးခွန်းများ မှတ်စဆင့် စစ်ဆေးပေးနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

‘ပြန်လည်သုံးသပ်ချက်များ’ က စာဖတ်သူတို့၏ အယူအဆ၊ ခံယူချက် များကို ပြန်လည် သုံးသပ်စေပြီး မည်သည့် အတွေးအခေါ် အယူအဆများက သာယာလှပသော လောကလူ့ဘောင် တည်ထောင်ရေးတွင်အရေးပါသည်ကို ပြန်လည် ဆန်းစစ်စေသည်။

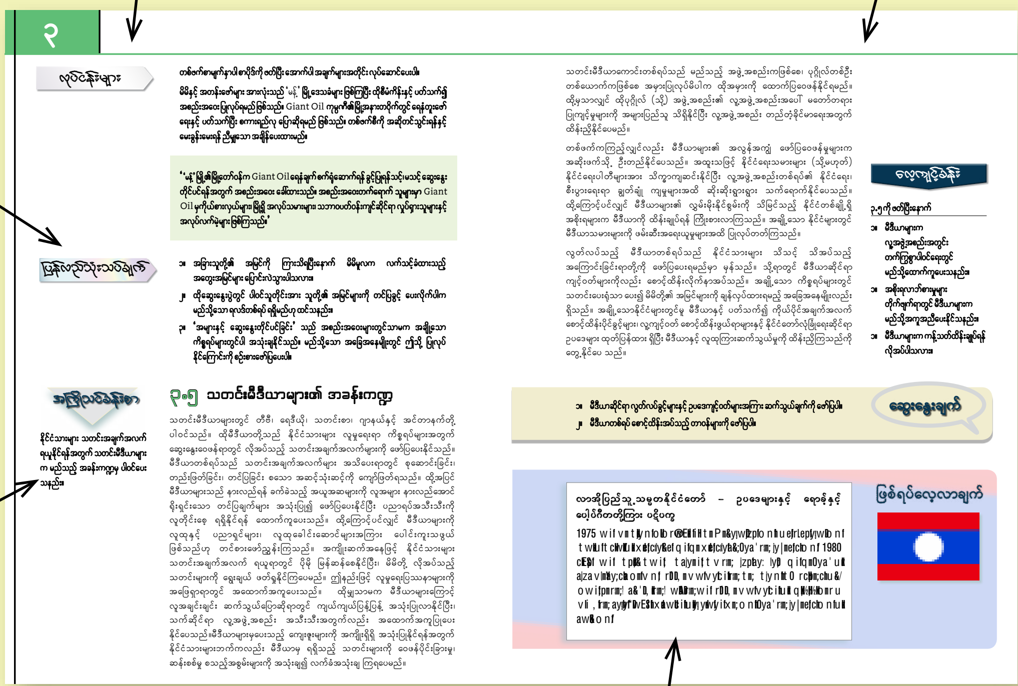

အခန်းတိုင်းနှင့် အခန်းခွဲတိုင်းတွင် ‘အကြိုသင်ခန်းစာများ’ ပါဝင်သည်။ ထိုအကြို သင်ခန်းစာပါ မေးခွန်းများ မှတ်စဆင့် အကြောင်းအရာ တစ်ရပ်ကို မသင်ကြားမီ စဉ်းစားစေဖန် စေပြီး တင်ပြချက်များ၊ ဆွေးနွေး အဖြေရှာခြင်းများလည်း ပါဝင်သည်။

‘ဖြစ်ရပ်လေ့လာချက်’ များက စာအုပ်ထဲတွင် ဖော်ပြထားသည့် ပြဿနာ များ၊ ဥပမာများကို လက်တွေ့ဘဝနှင့် ချိတ်ဆက်ပေးသည်။ ‘လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ချိုးဖောက်ခြင်းများမှ ခေါင်းဆောင်မှုများအဆုံး’ ဥပမာများပေးကာ ဖော်ပြထားပြီး နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို အတွင်းကျကျ သိမြင်သဘောပေါက်စေသည်။

အထက်ပါ သင်ခန်းစာများအပြင် စာဖတ်သူများ မိမိအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း ကြုံတွေ့နေရသည့် အခြေအနေအရပ်ရပ်ကို စဉ်းစား ဆင်ခြင်နိုင်စေမည့် မေးခွန်းများ၊ လုပ်ဆောင်ချက်များလည်း ပါဝင်ပေးသည်။

အခန်းတစ်ခု မစမီ

အခန်းတစ်ခန်းကို စတင် မဖတ်ရှုမီ အခန်း၏ သင်ကြားမှုဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များကို ဦးစွာ လေ့လာပါ။ သို့မှသာ မည်သည့် အချက်များက အရေးပါသည်၊ မည်သည်တို့ကို လေ့လာ မှတ်သား ခဲ့ရသည် တို့ကို ဆန်းစစ်နိုင်ပေမည်။

ဤအပိုင်းတွင် အခန်းတစ်ခုစီ၏ အနှစ်ချုပ် သဘောတရားများ၊ အတွေးအခေါ်များပါရှိသည်။

အခန်းတစ်ခု အဆုံးတွင်

‘နားလည်မှု စစ်ဆေးသည့် မေးခွန်းများ’ က စာဖတ်သူ၏ သင်ခန်းစာပါ သဘောတရားများကို နားလည်သည်၊ မလည်သည်ကို ဆန်းစစ်ပေးသည်။

စကားပုံများ၊ အဆိုအမိန့်များသည် ဒေသအသီးသီးရှိ နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အမြင်များကို သိနားလည်စေပြီး မိမိတို့ သင်ကြားခဲ့သည့် အယူအဆများနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိ၊ မရှိ ဆန်းစစ်စေသည်။

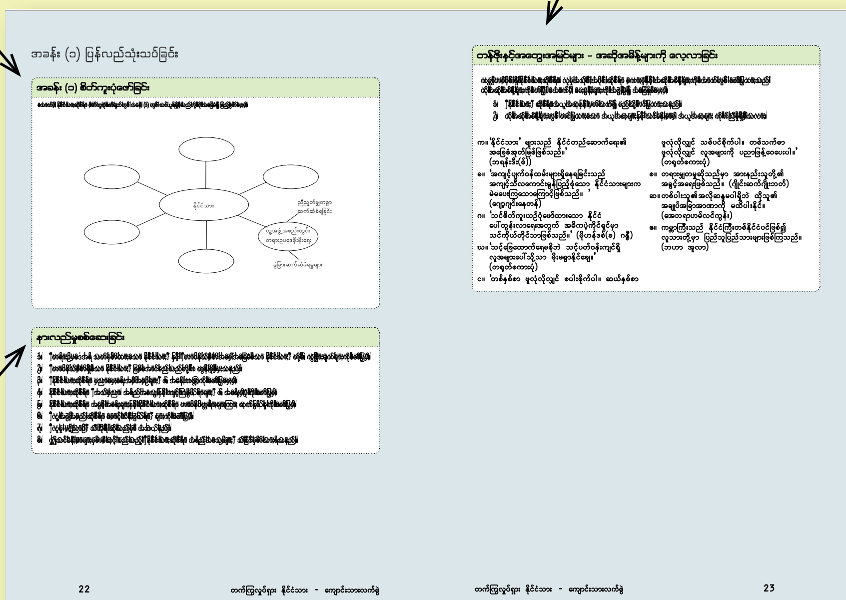

ပြန်လည်လေ့ကျင့်ခန်းများက အခန်းတစ်ခန်းလုံးတွင် သင်ယူခဲ့သမျှအားလုံးကို မှတ်မိစေနိုင်ပြီး ပြန်လည်လေ့ကျင့်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်သည်။ ထိုသို့ လေ့ကျင့်ရာတွင် မိမိတို့ ဖတ်ရှုခဲ့သည် တို့ကို ပြန်မကြည့်ဘဲ မိမိ မှတ်မိသမျှ ဖြေဆိုနိုင်ရန် ကြိုးစားသင့်သည်။

အခန်း (၁)
နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ သိမှတ်စရာများ

အခန်း (၁) အနှစ်ချုပ်သိမှတ်ဖွယ်

အခန်း (၁) တွင် တက်ကြွသော နိုင်ငံသားကောင်းများ မွေးထုတ်ပေးနိုင်ရေးနှင့် ထိုသို့ မွေးထုတ်ပေးနိုင်ရန် လိုအပ်သည့် ပညာပေးရေး အစီအစဉ်တို့၏ သဘောတရားရေးရာများကို အကျဉ်းချုပ် ဖော်ပြထားသည်။ ထို့ပြင် နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ ပညာပေးမှု၏ အရေးပါပုံနှင့် ၎င်း၏ ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်ကို နားလည်စေရန် ဖော်ပြ ပေးထားသည်။ နိုင်ငံသားတို့တွင် ရှိအပ်သော အခွင့်အရေးများ၊ ဝတ္တရားများနှင့် တာဝန်များအား ဆန်းစစ်ဝေဖန်စေပြီး တရားဥပဒေစိုးမိုးသော လူမှုအဖွဲ့အစည်း တည်ဆောက်ရေးတွင် လိုအပ်မည့် အသိပညာ၊ အရည်အသွေးများကိုလည်း ဖြည့်ဆည်းပေးမည် ဖြစ်သည်။

အခန်း (၁) သင်ကြားမှုဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များ

ဗဟုသုတ

(လေ့ကျင့်ခန်း)

ဤအခန်းအပြီးတွင် အောက်ပါဗဟုသုတများ တိုးပွားလာမည် ဖြစ်သည်။

- ဥပဒေအရ သတ်မှတ်သော နိုင်ငံသားနှင့် တာဝန်သိစိတ် အခြေခံ နိုင်ငံသားတို့၏ ကွာခြားချက်များ၊
- တာဝန်သိစိတ်ရှိ နိုင်ငံသား ဖြစ်ရန် လိုအပ်သည့် အကြောင်းခြင်းရာများ၊
- နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ ပညာပေးရေး၏ အရေးပါပုံ၊
- နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ ပညာရေးတွင် ပါဝင်သည့် နိုင်ငံသားတစ်ဦး ရှိအပ်သည့် အသိပညာ၊ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးနှင့် ကျင့်ဝတ်များ၊
- နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး၊ တာဝန်နှင့် ဝတ္တရားများ၊
- လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း စောင့်ထိန်းဖွယ်ရာများ (တရားရှိလူနေမှု)၊
- လူမှုပဋိညာဉ်ဆိုင်ရာ အယူအဆ။

ကျွမ်းကျင်မှုများ

(လုပ်ဆောင်ချက်များ)

ဤအခန်းအပြီးတွင် အောက်ပါစွမ်းရည်များ တိုးတက်လာမည် ဖြစ်သည်။

- 'တာဝန်သိစိတ်ရှိ နိုင်ငံသား' အကြောင်း မိမိအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း ပြန်လည် ပြောဆိုလာနိုင်ခြင်း၊
- လူတစ်ဦးတွင် ရှိသည့် နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ ဗဟုသုတ၊ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးနှင့် တန်ဖိုးထားမှုများကို ကြည့်၍ ထိုလူအား အကဲခတ် ဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း၊
- လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ အကြောင်းကို ဆင်ခြင်သုံးသပ်နိုင်ပြီး အတူတကွ ပူပေါင်းဆောင်ရွက်မှု၏ အကျိုးဆက်များကို စဉ်းစား ဝေဖန်တတ်စေရန်၊
- မိမိမိတ်ဆွေများ နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၊ တာဝန်ဝတ္တရားများအကြောင်း နားလည်၊ မလည်အပြန်အလှန် စစ်ဆေးပြီး မိမိတို့ အရည်အသွေးကို တိုးမြှင့်နိုင်စွမ်း။

တန်ဖိုးများ

(ပြန်လည်သုံးသပ်ချက်)

ဤအခန်းအပြီးတွင် အောက်ပါတို့အား ပြန်လည် သုံးသပ်စေမည်။

- ဤအခန်းကို မဖတ်ခင်နှင့်၊ ဖတ်ပြီးသည့်နောက် မိမိတွင်ရှိသည့် နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အသိပညာ၊ အရည်အသွေး၊ ကျင့်ကြံဖွယ်ရာ များကို နှိုင်းယှဉ်ဝေဖန်ပါ။

၁

အကြိုသင်ခန်းစာ

၁။ 'နိုင်ငံသား' ဟူသည့် ဝေါဟာရကို မည်သို့ နားလည်လက်ခံထား သနည်း။

၂။ အထက်ပါပုံများထဲမှ မိမိလက်ခံ ယုံကြည်ထားသော 'နိုင်ငံသား' အဓိပ္ပာယ်နှင့် ကိုက်ညီမှု အရှိဆုံးပုံကို ရွေးပါ။

၃။ မည်သည့် အကြောင်းကြောင့် ရွေးချယ်ရသည်ကို အတန်းဖော်နှင့် ဆွေးနွေးပါ။

၁.၁ နိုင်ငံသား – အဓိပ္ပာယ်

'နိုင်ငံသား' ဟူသည့် ဝေါဟာရကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမည်ဆိုပါက ရှုထောင့်မျိုးစုံ၊ ပုံစံမျိုးစုံဖြင့် ဖွင့်ဆိုနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာ နည်းဥပဒေများအရ 'နိုင်ငံသား' ဆိုသည်မှာ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်နှင့် သူမှီတင်းနေထိုင်ရာ တိုင်းပြည်တို့အကြား တရားဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေများအရ ဆက်နွယ်မှုဟု ဖွင့်ဆိုနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံသား၊ ထိုင်းနိုင်ငံသား၊ မြန်မာနိုင်ငံသား စသည်ဖြင့် သုံးနှုန်းနိုင်သည်။ နိုင်ငံသားတစ်ဦးတွင် မှတ်ပုံတင်၊ မွေးစာရင်းနှင့် အခြားသော တရားဝင်နေထိုင်ကြောင်း သက်သေစာရွက်စာတမ်းများရှိရသည်။ထိုတိုင်းပြည်၏ပြည်သူပြည်သားတစ်ဦးအနေဖြင့် အခွင့်အရေးများလည်း ခံစားခွင့်ရှိသည်။ နိုင်ငံသားများဘက်ကလည်း စစ်မှုထမ်းခြင်း၊ အခွန်ဆောင်ခြင်း၊ တရားဥပဒေများကို လိုက်နာကျင့်သုံးခြင်းစသော နိုင်ငံသားတစ်ဦး၏ တာဝန်ဝတ္တရားများကို တစ်ဖက်တစ်လမ်းက ထမ်းရွက်ကြရသည်။

အချို့ကလည်း 'နိုင်ငံသား' ဟူသည့် ဝေါဟာရကို အထက်ပါအတိုင်း ဥပဒေလမ်းကြောင်းအရ ခက်ဆစ်ဖွင့်ထားသည်ကို ရိုးရှင်းလွန်းသည်ဟု အထွန့်တက်ကြသည်။ နိုင်ငံသားဟူသည်မှာ လက်တွေ့ကျင့်ကြံရာ တာဝန်တစ်ရပ်ဖြစ်သည် ဟုလည်း ခံယူကြသည်။ နိုင်ငံသားတို့သည် မိမိတို့လူမှုပတ်ဝန်းကျင်၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို လေးစားလိုက်နာလျက် 'အတ္တဟိတ ပရဟိတစိတ်' ထားနိုင်သူများ ဖြစ်ကြရပေမည်။

လုပ်ငန်းများ

နိုင်ငံသားဟူသော ဝေါဟာရကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ပါ။ မိမိဖွင့်ဆိုထားသည်ကို အတန်းဖော်တစ်ဦးနှင့် တိုက်ဆိုင် စစ်ဆေးပြီး ဆွေးနွေးပါ။

'နိုင်ငံသား' ဟူသည် လုပ်ကိုလုပ်ရမည့် တာဝန်တစ်ရပ် (တာဝန်သိစိတ်ရှိ နိုင်ငံသား) ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဥပဒေ စံသတ်မှတ်ချက်တစ်ရပ် (တရားဥပဒေအရ သတ်မှတ်ထားသော နိုင်ငံသား) ဟူ၍ တစ်ဖုံ ယနေ့ခေတ်လူအများက လက်ခံသတ်မှတ်ထားကြသည်။ 'နိုင်ငံသား' ဟူသော ဝေါဟာရ၏ အခြားသော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက် များထဲမှ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများက မည်သို့ ဖွင့်ဆိုထားသည်ကို ဆက်လက် ဖတ်ရှုနိုင်သည်။

နိုင်ငံသားဆိုသည်မှာ –

- လူမှုရေးရာကိစ္စရပ်များတွင် စဉ်းစားဝေဖန်ရပ်တည်ပေးနိုင်သူ၊ မိမိတတ်သိထားသော ပညာတို့ကို နိုင်ငံ့အကျိုး၊ လူထုအကျိုးတို့အတွက် ကောင်းစွာအသုံးချတတ်သူ။ (၂၀၁၁)

နိုင်ငံသားဆိုသည်မှာ –

- မိမိနေထိုင်ရာ ရပ်ကွက်၊ ကျောင်းမှအစပြု၍ လူမှုပတ်ဝန်းကျင် တစ်ခုလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များတွင် မျက်ခြေမပြတ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်လိုသူ။
- ပြဿနာအခက်အခဲများကို ဆန်းစစ်ဝေဖန်နိုင်သော အစွမ်းဖြင့် ရင်ဆိုင်ကျော်လွှားကာ မိမိအဖွဲ့အစည်း၏ ရေရှည်ပန်းတိုင်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်သော လုပ်ငန်းဆောင်တာ များကို တက်ကြွစွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်တတ်သူ။ (၂၀၁၀)

နိုင်ငံသားဆိုသည်မှာ –

- မိမိနေထိုင်ရာ ပတ်ဝန်းကျင်မှသည် ကမ္ဘာ့လူမှုပတ်ဝန်းကျင် အကျိုးအထိ စွမ်းစွမ်းတမံ ပါဝင်ဆောင်ရွက်လိုသူ၊ မျှဝေခံစားနိုင်သူ။
- မိမိမှီတင်းနေထိုင်ရာ ကမ္ဘာလောကကြီးကို နေပျော်သော၊ ခိုင်မာသေချာသော အနာဂတ် ရှိသည့် ကမ္ဘာလောကကြီးဖြစ်အောင် ဆတက်ထမ်းပိုးဆောင်ရွက်လိုသူ။
- တာဝန်ယူစိတ် အပြည့်ရှိသူ။ (၂၀၀၉)

လုပ်ငန်းများ

မိမိကိုယ်တိုင် ဖွင့်ဆိုထားခဲ့သည့် 'နိုင်ငံသား' အဓိပ္ပာယ်နှင့် အထက်တွင် တင်ပြထားသော ဖွင့်ဆိုချက်များ ကိုက်ညီမှုရှိ၊ မရှိ ပြန်လည်စစ်ဆေးကြည့်ပါ။ ကိုက်ညီမှု မရှိပါက မည်သို့ မည်ပုံ ကွဲပြားနေရသည်ကို ဆန်းစစ်ပါ။ မည်သည့် ဖွင့်ဆိုချက်က မိမိလက်ရှိ ကြုံတွေ့နေရသည့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအကြောင်း ပီပီပြင်ပြင် ဖော်ပြထားသည်ကို ဆွေးနွေးပါ။

၁။ လူထုဆန္ဒပြပွဲများတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်ခြင်း

၂။ အသိပညာအတတ်ပညာ တိုးပွားအောင်လုပ်ခြင်း

၃။ ပါတီတစ်ရပ်ရပ်တွင် ထောက်ခံပါဝင်ခြင်း

၄။ ရပ်ရေးရွာရေး၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်တို့ကို မျက်ခြေမပြတ် စောင့်ကြည့်အကဲဖြတ်ခြင်း

၅။ အိမ်တွင်းသုံးစွန့်ပစ်ပစ္စည်းများကို ပြန်လည်အသုံးပြုနိုင်ရန် ကြံဆောင်ခြင်း

၆။ ဆန္ဒမဲပေးခြင်း

၇။ သက်ကြီးရွယ်အိုတို့ကို ကူညီစောင့်ရှောက်ပေးခြင်း

ဆွေးနွေးချက်

ဤဖော်ပြပါ အပြုအမူများသည် နိုင်ငံသားတစ်ဦးတွင် ရှိသင့်သည့် အပြုအမူများ ဟုတ်၊ မဟုတ် ဆန်းစစ်ပါ။

လုပ်ငန်းများ

မိမိတို့လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတွင် နိုးကြားတက်ကြွနိုင်ငံသားဟု ခေါ်ဆိုနိုင်လောက်မည့်သူတစ်ဦးကို အဖွဲ့များ ခွဲ၍ ရွေးချယ်ပေးပါ။ ထိုသူ၏ မည်သည့် အပြုအမူ၊ လုပ်ရပ်များက တာဝန်သိစိတ်ရှိ နိုင်ငံသားတစ်ဦးအဖြစ်သို့ တွန်းပို့ပေးသနည်း။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက် တို့ကို သုံး၍ ထိုသူအကြောင်း တင်ပြဆွေးနွေးပါ။

ဆွေးနွေးချက်

၁။ နိုင်ငံသားကောင်းဖြစ်ရေးနှင့် နိုင်ငံသားကောင်း မွေးထုတ်ရေးဆိုင်ရာ ပညာပေးရေးအစီအစဉ်တို့ အဘယ်အကြောင်းကြောင့် အရေးပါလာရသနည်း။

၂။ ယနေ့ခေတ်လူသားတို့ ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေရတဲ့ ပြဿနာရပ်များအကြောင်း ဤစာမျက်နှာပါ ကိုးကားချက်များက မည်သို့ ဖော်ညွှန်းထားသနည်း။

၁.၂ နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို သိရှိထားဖို့ လိုအပ်ပါသလား။

ကမ္ဘာ့ရွာကြီးအတွင်း တာဝန်သိစိတ်ရှိ နိုင်ငံသားများ မွေးထုတ်ပေးရေးသည် နိုင်ငံတိုင်း၏ ဦးစားပေးကိစ္စတစ်ရပ် ဖြစ်လာသည်။ ထိုကဲ့သို့ မွေးထုတ်ပေးနိုင်ရန်အတွက် 'ပညာရေး' အခန်းကဏ္ဍ၏ အရေးပါပုံကိုလည်း နိုင်ငံတကာခေါင်းဆောင် များက အသိအမှတ်ပြုလာကြသည်။ နိုင်ငံသားကောင်းများ မွေးထုတ်ပေးရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ကမ္ဘာ့ခေါင်းဆောင်များ မည်သို့ ပြောကြားခဲ့သည်ကို ဆက်လက် ဖတ်ရှုနိုင်ပါသည်။

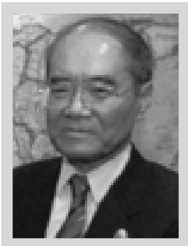

ကျွန်တော်တို့ လူသားတစ်ဦးချင်းစီမှာ ပိုင်ဆိုင်ထားကြတဲ့ မတူကွဲပြားတဲ့ အယူအဆတွေ၊ ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့စရိုက်တွေ၊ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးတွေကို အသုံးချပြီး တစ်ဦးအပေါ်တစ်ဦး နားလည်မှုထားပြီး ကမ္ဘာကြီးမှာ ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲ နေထိုင်ဖို့ ကြိုးပမ်းကြရမှာ ဖြစ်တယ်။ ဒါမှလည်း သုံးမကုန်နိုင်တဲ့ သယံဇာတတွေ၊ အခွင့်အလမ်းတွေ၊ အကျိုးတရားတွေကို အတူတကွ ရရှိခံစားနိုင်ကြမှာ ဖြစ်တယ်။

– ကိုအိုင်ချီရို မက်ဆူရာ UNESCO ဦးဆောင်ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်

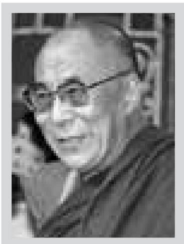

သက်ရှိလူသားတွေဟာ သက်မဲ့ရုပ်ဝတ္ထု ပစ္စည်းတွေနဲ့ အချင်းချင်းအပြန်အလှန် မှီခိုနေကြရတာ ဖြစ်တယ်။ ကမ္ဘာကြီးကျဉ်းလာတာနဲ့အမျှ နိုင်ငံတိုင်းဟာ တစ်သီးပုဂ္ဂလ ရပ်တည်ပြီး နိုင်ငံရေးရာ ကိစ္စတွေကို အဖြေရှာဖို့ဆိုတာ မလွယ်ကူတော့ပါဘူး။ ဒါကြောင့်လူသား တစ်ဦးအပေါ်တစ်ဦး၊ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံနဲ့ တစ်နိုင်ငံ မေတ္တာ၊ ကရုဏာတရားထားကြပြီး တာဝန်သိစိတ် ကိုယ်စီဖြင့် သာယာသော လောကလူ့ဘောင်ကြီးကို ထူထောင်ကြဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။
– ဒလိုင်လားမား

အနာဂတ်မျိုးဆက်သစ်တွေ အနေနဲ့ နိုင်ငံသားတစ်ဦးမှာ ရှိသင့်တဲ့ တာဝန်ဝတ္တရားတွေကို သိရှိလိုက်နာကြဖို့ အင်မတန်ပဲ အရေးကြီးလှပါတယ်။ ဒါမှလည်း သူတို့ဘဝ ဖြတ်သန်းတဲ့အခါ ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရမယ့် ဘဝပုစ္ဆာတွေကို လွယ်လွယ်ကူကူ ကျော်လွှား နိုင်ကြမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

– ဒေးဗစ်ဘလန်ကစ်၊ အင်္ဂလန်နိုင်ငံ၏ ပညာရေးနှင့် အလုပ်သမားရေးရာဌာန အတွင်းရေးမှူးချုပ်နှင့် ပြည်ထဲရေးဆိုင်ရာ အတွင်းရေးမှူးဟောင်း

ကျွန်မတို့အနေနဲ့ လတ်တလော ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေရတဲ့ ပြဿနာအခက်အခဲတွေကို ကျော်လွှားနိုင်မယ့် အဖြေမျိုးကို အပူတပြင်း ရှာကြံကြရမှာ ဖြစ်တယ်။ ဒီအတိုင်း ပြဿနာရဲ့ အဖြေကို ထိုင်စောင့်နေရုံနဲ့တော့ ဘာအကျိုးကျေးဇူးမှ ခံစားကြရမှာ မဟုတ်ပါဘူး။ အလေးထားလုပ်ရမယ့် ကိစ္စကတော့ ကျွန်မတို့ တစ်ဦးချင်းစီရဲ့ လုပ်နိုင်စွမ်းတွေကို အခြေခံပြီး အနာဂတ်ကို ပုံဖော်ကြဖို့ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။

– ရီဂိုဘတ်တို မန်ချူတွမ်၊ နိုဘယ်ငြိမ်းချမ်းရေးဆုရှင် ၁၉၉၂

လုပ်ငန်းများ

စာမျက်နှာပါ အဆိုအမိန့်များက လူ့အဖွဲ့အစည်း ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေရသော ပြဿနာရပ်များနှင့် ၎င်းတို့ကို ကျော်လွှားနိုင်မည့် အဖြေများ (အခွင့်အလမ်းများ) အကြောင်း တင်ပြထားသည်။ မိမိကျင်လည်ရာ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း ရင်ဆိုင်နေရသော အခက်အခဲများနှင့် အခွင့်အလမ်းများ အကြောင်း အဖွဲ့များခွဲပြီး တင်ပြပေးပါ။ ဖော်ပြပါ ဇယားကွက်တွင် ဖြည့်စွက်ပါ။)

ပြဿနာရပ်များ	အခွင့်အလမ်းများ
ဥပမာ – ပညာအရည်အသွေး နိမ့်ပါးခြင်း။	ဥပမာ – ဆရာအလုံလောက် မရှိခြင်း။ အလားအလာရှိ ကျောင်းသားများ အား ဆရာအတတ်သင် ပညာရေး ဖြည့်ဆည်းပေး၍ ဆရာ၊ ဆရာမများ မွေးထုတ်ပေးခြင်း။

၁.၂.၁ လူသားအခြေပြု ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီ အခြေခံလိုအပ်ချက်

တာဝန်သိစိတ်ရှိနိုင်ငံသားများ ပျိုးထောင်ပေးရန် အာရုံစိုက်လာကြခြင်းသည် အခြေအနေအကြောင်းရပ်အစုံစုံပေါ် တည်မှီနေပေသည်။ ထိုအကြောင်းရင်းတို့ထဲတွင် အောက်ပါ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုကြီး (၂) ရပ်လည်း အပါအဝင် ဖြစ်သည်။

၁။ လူသားအခြေပြု ဖွံ့ဖြိုးရေး

၁၉၈၀ မတိုင်ခင်နှစ်များက စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုသည် လူ့ဘဝအဆင့်အတန်းမြှင့်တင်ရေးအတွက် အထိရောက်ဆုံး အဖြေဖြစ်သည်ဟု လက်ခံယုံကြည်ထား ကြသည်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ်များမှ အစပြု၍ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများက **'လူသားအခြေပြု ဖွံ့ဖြိုးရေး'** ဟူသော အယူအဆကို စတင်မိတ်ဆက်လာ ကြသည်။ **'လူသားအခြေပြု ဖွံ့ဖြိုးရေး'** တွင် အောက်ပါ ဦးတည်ချက်ကို ဖော်ပြထားသည်။

'နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးရေး၊ လူမှုအကျိုးပြုရေးစသော လုပ်ငန်းများတွင် လိုအပ်သည့် လူသားအရင်းအမြစ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်များကို အလေးပေးဆောင်ရွက်ကြရမည် ဖြစ်သည်။ ထို့အတူ နိုင်ငံသားများဘက်ကလည်း မိမိဘဝတည်ဆောက်ရေး၊ မိမိအသိုင်းအဝိုင်း သာယာစိုပြည်ရေးတို့အတွက် တာဝန်ကိုယ်စီ ရှိကြသည် ဟူသော အသိကို မွေးမြူထားကြရပေမည်။ မိမိကြမ္မာ မိမိဖန်တီးပြီး ရွေ့လျားနေသော လူမှုပြောင်းလဲရေးလှိုင်းလုံးကြီးများနှင့်အတူ စီးမျောပါဝင်ကြရန် လိုအပ်လှသည်။' (UNDP, ၂၀၁၁)

၂။ ဒီမိုကရေစီအခြေခံ လိုအပ်ချက်

နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် နိုင်ငံသားများ ပါဝင်မှု လျော့နည်းလာသည့် အကြောင်းအရာနှင့် ပတ်သက်၍ ကမ္ဘာ့လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း စိုးရိမ်ဖွယ်ရာ ကိစ္စတစ်ရပ် ဖြစ်လာသည်။

အကြံပြုသင်ခန်းစာ

လက်ရှိကမ္ဘာကြီးတွင် ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေရသည့် အရေးပါသော လူမှုအပြောင်းအလဲများ အကြောင်း ဖော်ပြပေးပါ။

ဆွေးနွေးချက်

၁။ ‘နိုင်ငံသား’ ဆိုင်ရာ ပညာပေးရေး အစီအစဉ်များ မိမိနိုင်ငံတွင် ရှိ၊ မရှိ ဆန်းစစ်ပါ။ ထိုအစီအစဉ်များ ရှိပါက ၎င်း၏ ဦးတည်ချက်များကို ဖော်ပြပေးပါ။

၂။ လူမှုရေးကိစ္စရပ်များတွင် မည်သို့ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်ကို ဥပမာ များပေး၍ ဖော်ပြပါ။

အကြိုသင်ခန်းစာ

လက်တွေ့အသုံးချ နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ ပညာပေး အစီအစဉ်တွင် မည်သည်တို့ ပါဝင်သင့်သနည်း။

ဤအခြေအနေမျိုးကို ကမ္ဘာ့နေရာအနှံ့တွင် ပုံစံအမျိုးအမျိုးဖြင့် တွေ့နိုင်သည်။ ဒီမိုကရေစီ ဖွံ့ဖြိုးစ တိုင်းပြည်များတွင် ဒီမိုကရေစီမဆန်သော လုပ်ဆောင်ချက်များ တစ်ကြော့ပြန်လာကြသည်။ စနစ်နှင့် အသားမကျသေးသော ခေါင်းဆောင်သစ် တစ်ယောက်ကြောင့်လည်းကောင်း လာဘ်လာဘမျှော်ကိုးသည့် အစိုးရဝန်ထမ်းများ ကြောင့် တစ်ဖုံ ဒီမိုကရေစီအုတ်မြစ်ကြီး အနေးနှင့်အမြန် ‘ခြ’ တက်လာနိုင်ပေသည်။ သို့ရာတွင် ဤကဲ့သို့ ဖြစ်ရခြင်းမှာ အစိုးရအပြုအမူ သက်သက်ကြောင့်မဟုတ်။ နိုင်ငံသားများ ကိုယ်တိုင်ကလည်း နိုင်ငံရေးနှင့် ကင်းကွာပြီး ဒီမိုကရေစီ အခြေခံ သဘောတရားများကို မေ့လျော့နေကြသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ဒီမိုကရေစီဘိုးဘေး နိုင်ငံများတွင်လည်း ဒီမိုကရေစီအနှစ်သာရများ နိမ့်ပါးလာသည်ဟု ဆိုလာကြသည်။ ဗြိတိန်နှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုကဲ့သို့ နိုင်ငံများတွင်ပင် ပြည်သူများ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်မှု တဖြည်းဖြည်းနည်းလာသည်။ ခေါင်းဆောင်များက ပြည်သူတို့၏ အခြေခံလိုအပ်ချက်များကို မသိမမြင် မဆောင်ရွက်ပေးချင်ကြဟု ခံစားကြရသည်နှင့်အမျှ ပြည်သူများ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ဂရုစိုက်မှု နည်းပါးလာရသည်။

၁.၃ နိုင်ငံသားကောင်းမွေးထုတ်ရေးဆိုင်ရာ ပညာပေးရေး အစီအစဉ်

ကမ္ဘာ့လူ့အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးက နိုးကြားတက်ကြွသော နိုင်ငံသားများ ရှိခြင်းသည် လူမှုရေးပြဿနာများ၏ အဖြေတစ်ခုအနေဖြင့် စတင်အသိအမှတ်ပြုလာကြသည်။ လူ့ဘောင်အဖွဲ့အစည်း တိုးတက်ရေးတွင် အရေးပါသော အသိပညာ၊ အတတ်ပညာနှင့် မိမိကိုယ်ကို ယုံကြည်မှု အစရှိသည့် ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးတို့ကို ‘နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အသိပညာမျှဝေရေး အစီအစဉ်များ’ က ပျိုးထောင်ပေးသည်။ အင်္ဂလန်နှင့် ဩစတြေးလျကဲ့သို့ နိုင်ငံများတွင်ပင် ‘နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ ဗဟုသုတ မျှဝေရေး သင်ခန်းစာများ’ သည် ကျောင်းသင်ရိုး၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ပါဝင်လာသည်။ အချို့သော နိုင်ငံများတွင်မူ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၊ ရပ်ရွာအသင်းအဖွဲ့များနှင့် ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်း များမှတစ်ဆင့် နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အသိပညာများကို လေ့လာသိရှိကြရသည်။

နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ **အသိပညာဗဟုသုတများ**ကို သိရှိရန်မှာ အရေးကြီးသည့် အခန်းကဏ္ဍ တစ်ရပ်ဖြစ်သည်မှာ မှန်သည်။ သို့သော် ‘သိ’ ရုံသာ သိ၍ လက်တွေ့မကျင့်ကြံတတ်က အကျိုးမရှိလှ။ မိမိတတ်သိသော ပညာတို့ကို ရပ်ရွာအကျိုး၊ နိုင်ငံအကျိုးအတွက် အသုံးချတတ်ဖို့လည်း လိုသေးသည်။ ဥပမာ – နိုင်ငံသားတစ်ဦးအနေဖြင့် မည်သို့ မည်ပုံ မဲပေးရမည်၊ မဲပေးသင့်သည်ဆိုသော အသိရှိဖို့ဦးစွာ ကြိုးစားကြရမည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ‘နိုင်ငံသားကောင်း’ တစ်ဦး အပြည့်အဝဖြစ်လိုသူ တစ်ဦးအတွက် ထိုအသိကို လက်တွေ့အသုံးချနိုင်ရန်လည်း ကြိုးပမ်းအပ်သည်။ အမှား၊ အမှန် ဝေဖန်ပိုင်းခြားနိုင်စွမ်း ရှိအောင်လည်း အားထုတ်ရမည်။ သို့မှသာ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် မဲပေးရာတွင် ပါတီ၏ ရပ်တည်ချက်၊ အားသာချက်၊ အားနည်းချက်တို့ကို ကြည့်၍ မျှတစွာ စဉ်းစားဆုံးဖြတ်ကာ သင့်တော်သော ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်ကို ရွေးချယ်နိုင်ပေမည်။ နိုင်ငံသားကောင်းတစ်ဦး အနေဖြင့် ‘မျှတမှုရှိခြင်း၊ သည်းခံတတ်ခြင်း၊ ကိုယ်ကျင့်တရား ကောင်းမွန်ခြင်း’ စသော စံတန်ဖိုးများကို အသိတရားနှင့် တွဲဖက်လျက် စောင့်ထိန်းသင့်လှပေသည်။

မည်သည့် အကြောင်းကြောင့် စည်းမျဉ်းဥပဒေများ၏ မူလရည်ရွယ်ချက်ကို နားလည်သိရှိထားရန် လိုအပ်သနည်း။

ဆွေးနွေးချက်

၁.၃.၁ နိုင်ငံသားတစ်ဦးတွင်ရှိသင့်သည့် အသိပညာ၊ အရည်အသွေးနှင့် စံတန်ဖိုးများ

အကြံပြုသင်ခန်းစာ

နိုင်ငံသားတစ်ဦးအတွက် မည်သည့် အသိပညာ၊ အရည်အသွေးနှင့် စံတန်းဖိုးများက အရေးပါကြသနည်း။

နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ ပညာပေးရေးအစီအစဉ်များသည် လူငယ်လူရွယ်များကို အဓိကဦးတည်ထားကြပြီး လူငယ်များ နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အသိ၊ အတတ်၊ အရည်အသွေး စသည်တို့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရန် ရည်ရွယ်သည်။

နိုင်ငံသားတစ်ဦးတွင် ရှိအပ်သည့် အသိပညာ

'နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အသိပညာ' ဆိုသည်မှာ တာဝန်သိစိတ်ရှိသော နိုင်ငံသားကောင်းများဖြစ်ရန် မြေတောင်မြှောက်ပေးနိုင်သော အတွေးအခေါ်များ၊ အသိပညာများကို ဆိုလိုသည်။ နိုင်ငံသားများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းအသီးသီး၏ လုပ်ငန်းလည်ပတ်ပုံ ကိစ္စအဝဝတို့ကိုလည်း သိရှိထားကြရမည်။ နိုင်ငံသားတစ်ဦးတွင် ရှိအပ်သည့် အခွင့်အရေးများ၊ တာဝန်ဝတ္တရားများကို သိရှိထားရန် လိုအပ်သကဲ့သို့ မိမိနေထိုင်ရာ လူ့အသိုင်းအဝိုင်း၏ ကိစ္စကြီးငယ်တို့ကိုလည်း မျက်ခြေမပြတ် စောင့်ကြည့်အကဲခတ်ရန် လိုအပ်သည်။

နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အသိပညာများမှာ ဥပမာအားဖြင့် –

- နိုင်ငံရေးအသိရှိပြီး နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များ မည်သို့ ချမှတ်သည်ကို သိရှိထားခြင်း မိမိနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးလည်ပတ်ပုံအား နားလည်ထားခြင်း၊
- တိုင်းပြည်၏ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း၊ လူ့အသိုင်းအဝိုင်း၏ စည်းကမ်းများကို လိုက်နာကျင့်ကြံခြင်း၊
- မိမိသုံးနေကျ ကုန်ပစ္စည်းများ မည်သို့ ထုတ်လုပ် သယ်ပိုးထားသည်ကို သိရှိထားခြင်း၊

လူမှုအကျိုးပြုလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်ရန် အတွက် မီဒီယာတွင် မြင်ရ၊ ကြားရ၊ ဖတ်ရသည် တို့ကို နားလည် အသုံးချတတ်ရန်လည်း လိုအပ်သည်။

နိုင်ငံသားတစ်ဦးရှိရမည့် ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေး

နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးများအပိုင်းတွင် လူမှုရေးရာ ကိစ္စရပ်များအား ဆန်းစစ်ဝေဖန်တတ်ခြင်း၊ အကဲဖြတ်သုံးသပ်ခြင်း၊ ဆွေးနွေးအဖြေရှာခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ ထို့အပြင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်တတ်ခြင်း၊ ပြဿနာများကို အတူတကွ ဖြေရှင်းခြင်းနှင့် မှန်ကန်စနစ်ကျစွာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်း အစရှိသည့် အရည်အသွေးများလည်း ပါဝင်သည်။ ထို့မှသာ 'နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အသိတရား' တို့ကို အခြေခံပြီး နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးရာ ဖွံ့ဖြိုးမှုများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် လက်တွေ့ကျကျ အသုံးချ ပါဝင်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးမှာ ဥပမာအားဖြင့်

- မိမိအတွေးအခေါ် အယူအဆများကို လူအများနားလည်အောင် ရှင်းလင်းစွာ တင်ပြနိုင်စွမ်း၊
- မီဒီယာမှ ရရှိသော သတင်းအချက်အလက်များကို နားလည်ဝေဖန် လက်ခံနိုင်စွမ်း၊
- အခြားနိုင်ငံသားများနှင့်အတူ ပြဿနာများကို ဆွေးနွေးအဖြေရှာနိုင်စွမ်း၊

နိုင်ငံသားတစ်ဦးစောင့်ထိန်းရမည့် စံတန်ဖိုးများ

နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ စံတန်ဖိုးများတွင် သာတူညီမျှမှုရှိသော၊ လူတန်းစေ့ ပါဝင်နိုင်သော၊ ငြိမ်းအေးသာယာမှုကို အလေးပေးသည့် ဓလေ့စရိုက် လက္ခဏာများ၊ ယုံကြည်မှုများကို အခြေခံထားသည်။

နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ စံတန်ဖိုးများမှာ ဥပမာအားဖြင့်–

- လူသားတိုင်းအား လေးစားတန်ဖိုးထား၍ ဆက်ဆံခြင်း၊ သည်းခံစိတ် မွေးမြူခြင်း၊ စာနာရိုင်းပင်းတတ်ခြင်း၊
- သာတူညီမျှရေး၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးစသော အများပြည်သူ အကျိုးပြုလုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးရှင်သန်လာအောင် ဆောင်ရွက်ကြိုးပမ်းခြင်း၊
- တစ်ဦးအပေါ်တစ်ဦး နားလည်စာနာစိတ်များ ထားကြပြီး ပြဿနာများ၏ အဖြေကို ညှိနှိုင်းအဖြေရှာခြင်း။

လေ့ကျင့်ခန်း

၁။ ဖော်ပြပါ နိုင်ငံသားတစ်ဦးတွင် ရှိအပ်သည့် အသိပညာများကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်ပါ။ နိုင်ငံသားတစ်ဦးတွင် ထိုအသိပညာများ မရှိပါက မည်ကဲ့သို့ အခက်အခဲများ ကြုံတွေ့နိုင်သနည်း။

၂။ ဖော်ပြပါ နိုင်ငံသားတစ်ဦးတွင် ရှိအပ်သည့် ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးများကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်ပါ။ နိုင်ငံသားတစ်ဦးတွင် ထို အရည်အသွေးများ မရှိပါက မည်သို့သော အခက်အခဲများ ကြုံတွေ့နိုင်သနည်း။

၃။ ဖော်ပြပါ နိုင်ငံသားတစ်ဦးတွင် ရှိအပ်သည့် စံတန်ဖိုးများကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်ပါ။ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း ထိုကိုယ်ကျင့်သီလတို့ မစောင့်ထိန်းပါက မည်သို့သော လူမှုပြဿနာများ ကြုံတွေ့နိုင်သနည်း။

လုပ်ငန်းများ

၁။ အခန်းခွဲ (၁.၁) ရှိ လေ့ကျင့်ခန်းတွင် ရွေးချယ်ခဲ့သည့် 'စံပြနိုင်ငံသား' အကြောင်းကို ပြန်လည် စဉ်းစားကြည့်ပါ။ စာရွက်တစ်ရွက်ပေါ်တွင် စက်ဝိုင်း (၃) ဝိုင်းကို ဆွဲပါ။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တွင် ရှိသော အသိပညာ၊ အရည်အချင်း၊ စံတန်ဖိုး စသည်တို့ကို စက်ဝိုင်းတစ်ခုစီတွင် ချရေးပါ။ ပြီးနောက် အတန်းဖော်များအား ဆွေးနွေးတင်ပြပါ။

၂။ ဖော်ပြပါ အရည်အသွေးများသည် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းတစ်ခုလုံးကို ကိုယ်စားပြုပါသလား။ (သို့မဟုတ်) မိမိတို့ကျင်လည်ရာ အသိုင်းအဝိုင်းအတွက်သာ အကျုံးဝင်ပါသလား။ အဘယ်ကြောင့်နည်း။

ဖြစ်ရပ်လေ့လာချက်

jzLjzLonf touf 23 &Sy jzpfonf olonf rejynf , ft wif&S ½ma v;wpf½mwif aexkdifyg xkd 'o&S bk&m;awmfuDynmoifausmif; wpfckwif uxL½Sfq &mrtjzpf touf ar;0rf;ausmif; jylaeonf pmoifyD trsKd;&mwiflrd k orD; jzwfavQmuf&onf lrd k orD; jzwfavQmufonf tc qif&aom uav;i , fav;rsm; awmif&rf aejcifES ifpm;aomufqdkif vuf zuf&nfqkd ifrsm;wif tvkyfvkyfaejcif;ukd awGU&í pdwfraumif; jzpf&onf trsm;pk rS 7 ESpfrS 11 ESpf twif; jzpfyDrdbykdi&Sq if&om;&mrsm;rS jzpfuonf jzLjzLu xdkuav;rsm;ESifhokwK rdbm;pkrsm;udk tukd ntkd ny; vkbnf xdkt ajc taeukd ajymif;v&efolwpfckckvkyfawmh rnf [kq;jzwf xm;onf

လေ့ကျင့်ခန်း

၁။ မည်သို့သော လူမှုပြဿနာမျိုးကို ဖြူဖြူ ဖြေရှင်းလိုသနည်း။

၂။ ထိုပြဿနာကို ဖြေရှင်းရန် ဖြူဖြူ ပြုလုပ်နိုင်လောက်သည့် လုပ်ဆောင်ချက်များအား ဖော်ပြပေးပါ။

၃။ ထိုလုပ်ဆောင်ချက်များ ထိရောက်အကျိုးရှိစေရန် မည်ကဲ့သို့သော နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အသိပညာနှင့် နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အရည်အသွေးများ လိုအပ်မည်နည်း။

၄။ အထက်ပါစာပိုဒ်အရ ဖြူဖြူ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များသည် ‘နိုင်ငံသားတစ်ဦးတွင် ရှိသင့်သည့် အသိအကျင့်’ တို့နှင့် ကိုက်ညီမှုရှိပါသလား။ ကိုက်ညီချက်များကို ဖော်ပြပေးပါ။

လုပ်ငန်းများ

၁။ မိမိရပ်ရွာတွင် နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ ပညာပေးရေး အစီအစဉ်များရှိ၊ မရှိ ဆန်းစစ်ပါ။

၂။ ထိုအစီအစဉ်များကို မည်သူတို့က စီစဉ်၍ မည်သူတို့ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသနည်း။

၃။ ထိုအစီအစဉ်များက မည်သို့သော လူမှုရေးလိုအပ်ချက်များနှင့် ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းပေးထားနိုင်သနည်း။

၄။ ထိုအစီအစဉ်များက မည်သို့သော နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အရည်အသွေးများကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်ခဲ့သနည်း။

ပြန်လည်သုံးသပ်ချက်

စာရွက်တစ်ရွက်ပေါ်တွင် အထက်ပါ သင်ခန်းစာများအရ မိမိသိရှိသင့်သည်ဟု ထင်သည့် နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အသိပညာနယ်ပယ်တစ်ရပ်နှင့် မြှင့်တင်ရန် လိုအပ်နေသည့် နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးတစ်ရပ် တို့ကို ဖော်ပြပေးပါ။ ထို့နောက် ထိုအရည်အသွေးများ အဘယ်ကြောင့် မြှင့်တင်ရန် လိုအပ်သည်ကို ရေးသား ဆွေးနွေးပါ။ ရေးသားပြီးပါက ထိုဆွေးနွေးချက်ကို ဆရာ၊ ဆရာမအား စစ်ဆေးခိုင်းပါ။

အကြိုသင်ခန်းစာ

၁။ နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး များမှာ မည်သည်တို့ ဖြစ်သနည်း။

၂။ နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ တာဝန်ဝတ္တရား များမှာ မည်သည်တို့ ဖြစ်သနည်း။

လူ့အခွင့်အရေးကြေညာ စာတမ်းကို မြန်မာဘာသာအပါအဝင် အခြားသောဘာသာ စကားများစွာ သို့ ပြန်ဆိုထားသည်။

၁.၄ နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများ

နိုင်ငံသားတစ်ဦး ရသင့်ရထိုက်သည့် အခွင့်အရေးများ၊ ရှိအပ်သည့် တာဝန် ဝတ္တရားများကို နိုင်ငံသားတိုင်း သိရှိနားလည်ထားကြရန်မှာ အလွန်အရေးပါလှသည်။ ထို့ကြောင့် ဤအခန်းတွင် နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး၊ တာဝန် အစရှိသော သဘောတရားများနှင့် ၎င်းတို့ကြား ဆက်စပ်ပုံများကို တင်ပြပါမည်။

၁.၄.၁ နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ

'အခွင့်အရေးတစ်ရပ်' ဟူသည် ယေဘုယျအားဖြင့် 'စည်းကမ်းဥပဒေတစ်ရပ်' ကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သည်။ 'အခွင့်အရေး' တစ်ရပ်သည်လည်းကောင်း၊ 'နည်းဥပဒေ' တစ်ချက်သည် လည်းကောင်း နိုင်ငံသားတို့အား –

- ပစ္စည်းပစ္စယ တစ်စုံတစ်ရာ ရရှိပိုင်ဆိုင်နိုင်ခွင့်၊
- တစ်ဦးတစ်ယောက်၊ တစ်စုံတစ်ရာ၏ နှောင့်ယှက်ဖျက်ဆီးမှုမှ ကာကွယ်ပိုင်ခွင့်၊
- အခွင့်ထူးကြီးငယ်တို့ကို ရရှိခံစားပိုင်ခွင့်၊ အစရှိသည့် အကျိုးတရားများအား ပေးအပ်ထားသည်။

နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများတွင် ဥပဒေကြောင်းလမ်းအရ အခွင့်အရေး များနှင့် ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ ဥပဒေလမ်းကြောင်းအရ အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံ၏ တရားဥပဒေမဏ္ဍိုင်က ကာကွယ်ပေးထားသည်။ ကျင့်ဝတ် ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ အပိုင်းတွင် အမှား၊ အမှန် ဆင်ခြင်နိုင်စွမ်းကို အခြေခံထားပြီး ဆောင်ရန်၊ ရှောင်ရန် စံသတ်မှတ်ချက်များ ပါဝင်သည်။

'လူ့အခွင့်အရေး' ဆိုသည်မှာ လူသားတိုင်း၏ မွေးရာပါ ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး တစ်ရပ်ဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်လက်ခံထားကြသည်။ ၁၉၄၈ က ထုတ်ပြန်ထားသော UDHR ၏ အဆိုအရ 'လူ့အခွင့်အရေး' ဆိုသည်မှာ 'လူသားတို့၏ လွတ်လပ်စွာ ဖန်တီးနေထိုင်ပိုင်ခွင့်၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးသော လူ့ဘောင်လောကကြီးတွင် ငြိမ်းချမ်း သာယာစွာ အတူတကွ နေထိုင်ခွင့် အစရှိသော အခြေခံလိုအပ်ချက်များကို လူသားတိုင်း ရရှိခံစားနိုင်ခွင့်' ဟု ဖော်ပြထားသည်။

ယနေ့ခေတ်တွင် နားလည်လက်ခံထားကြသည့် 'လူ့အခွင့်အရေး' ဆိုင်ရာ အယူအဆများမှာ ၁၉၄၅ ခုနှစ် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး ပြီးဆုံးပြီးသည့်နောက် ရေးသားထားသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများမှ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များကို အခြေခံထား သည်။ ထိုစာချုပ် စာတမ်းများမှ အရေးပါဆုံးမှာ 'လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း' (UDHR) ဖြစ်သည်။ ထိုကြေညာစာတမ်းကို ကုလသမဂ္ဂတွင် ၁၉၄၈ ခုနှစ်၌ ရေးသား ခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ 'ကြေညာစာတမ်း' အရ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များကို အောက်ပါအတိုင်း သုံးပိုင်း ခွဲခြားသတ်မှတ်ထားသည်။ ၎င်းတို့မှာ

- **လူသားအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်မှု** – ကမ္ဘာမြေ၏ မည်သည့် နေရာတွင် မွေးဖွားသူဖြစ်စေ လူသားတစ်ဦးတွင် ရှိရမည့် အခွင့်အရေးများ ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိခြင်း၊
- **မဖျောက်ဖျက် မပျက်စီးနိုင်မှု** – ထိုအခွင့်အရေးများကို မွေးဖွားသည်မှ သေဆုံးသည်အထိ မည်သို့သော အကြောင်းကြောင့်မျှ မပျက်စီး မဆုံးရှုံးစေရခြင်း၊

- **အပြန်အလှန် ဆက်နွှယ်အမှီပြုနေမှု** – အခွင့်အရေးများသည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ဆက်စပ်နေကြသည်။ မည်သည်ကိုမျှ ခွဲခြားဖယ်ထုတ်ထား၍မရ။

'လူ့အခွင့်အရေး' များသည် နိုင်ငံသားများ မိမိတို့အသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း အပြည့်အဝ တက်ကြွစွာ ပါဝင်နိုင်ရန်အတွက် လိုအပ်သည်တို့ကို ဖြည့်ဆည်းပေးသည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံသားများ အကြောက်တရားမှ ကင်းဝေးကာ စိတ်ချလက်ချ၊ လုံလုံခြုံခြုံ နေထိုင်နိုင်ပြီး မိမိအကျိုး၊ သူတစ်ပါးအကျိုးပြုသည့် လုပ်ငန်းများကို အနှောင်အဖွဲ့ကင်းကင်း လုပ်ဆောင်နိုင်ပေမည်။

'လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း' သည် နိုင်ငံတိုင်းက ဝန်ခံကတိလက်မှတ်ထိုးထားသော ဥပဒေတစ်ရပ် မဟုတ်ချေ။ ထိုကြေညာစာတမ်း တရားဥပဒေအရ သက်ဝင်လာအောင် ပံ့ပိုးပေးနိုင်လောက်သော အစိုးရဌာနတစ်ရပ်သော်လည်းကောင်း၊ အဖွဲ့အစည်း တစ်ရပ်သော် လည်းကောင်း နိုင်ငံတိုင်းလိုလိုတွင် မရှိကြပေ။ ထို့အပြင် တစ်ကမ္ဘာလုံးကို ကိုယ်စားပြုနိုင်မည့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ တရားဥပဒေတစ်ရပ် ပြဋ္ဌာန်းရန်မှာလည်း မလွယ်ကူလှချေ။ ထို့ကြောင့်ပင်လျှင် လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးတစ်ရပ် အဖြစ်သာ လက်ခံသတ်မှတ်ထားကြသည်။

ထိုကြေညာစာတမ်းတွင် ဖော်ပြချက်များသည် အနောက်တိုင်းဆန်လွန်းသည်ဟုလည်း ဝေဖန်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ လူသားတိုင်းကို ကိုယ်စားပြုနိုင်၊ လက်ခံပါဝင်နိုင်လောက်သည့် အနေအထားမရှိဟု ထောက်ပြကြသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း လက်ခံကျင့်သုံးကြသည့် လူ့ကျင့်ဝတ်အခြေပြု နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများသည် လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းပါ အခွင့်အရေးများ နှင့်မတူ ကွဲပြားသည့် အချက်များစွာ ပါဝင်နေကြသည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၊ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုတစ်ခုတွင် လက်ခံကျင့်သုံးသည့် အမူအကျင့်တစ်ရပ်သည် အခြားနိုင်ငံ၊ အခြားသော ယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ်အတွက် လက်မခံနိုင်ဖွယ် ကိစ္စတစ်ရပ် ဖြစ်နေနိုင်သည်။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်တစ်ရပ် ချမှတ်ခြင်းသည် တစ်ကမ္ဘာလုံး၏ မတူကွဲပြားလှသော ယဉ်ကျေးမှုများကို ကိုယ်စားပြုနိုင်ရန် ခဲယဉ်းလှပေသည်။

UDHR ကို ထောက်ခံသော အဆိုများ	UDHR ကို ဆန့်ကျင်သော အဆိုများ

ဆွေးနွေးချက်

မိမိနေထိုင်ရာ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း အတွင်း တက်ကြွစွာ ပါဝင်နိုင်ရန် မည်သို့သော အခြေအနေ၊ အကြောင်းတရားများ လိုအပ်သနည်း။ ဥပမာ – လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် ပါဝင်နိုင်ရန် လိုအပ်ချက်များ (အစားအစာ၊ ပညာရေး စသည်..)၊ အရင်းအမြစ်များ (အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများ)

လေ့ကျင့်ခန်း

အထက်ပါ စာပိုဒ်တွင် ပါရှိသည့် 'လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း' အား ထောက်ခံသော အဆိုများနှင့် ကန့်ကွက်သော အဆိုများကို ဖော်ပြပေးပါ။ စာပိုဒ်တွင် မပါဝင်သော အခြားသော အဆိုများကိုလည်း စဉ်းစားပြီး တစ်ဖက်ပါ ဇယားတွင် ဖြည့်ပေးပါ။

ရွေးကောက်ပွဲတွင် မည်သည့် နေရာ၌ မဲပေးရမည်ကို ဖော်ပြထားသည့် ပိုစတာတစ်ခု ဖြစ်သည်။ UDHR ၏ အဆိုအရ ရွေးကောက်ပွဲတွင် မဲပေးခွင့်ရှိခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးတစ်ရပ် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုထားသည်။

UDHR တွင် ပါဝင်သော လူ့အခွင့်အရေးများကို အမျိုးအစား (၃) ရပ် ထပ်မံ ခွဲခြားနိုင်သည်။

၁။ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ

နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများသည် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီအား နိုင်ငံရေးတန်းတူညီမျှမှု ရှိစေရန်နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းမှ ကင်းဝေးရန် အကာအကွယ်ပေးသည်။ နိုင်ငံသားတိုင်း နိုင်ငံအုပ်ချုပ်ရေး၊ တရားစီရင်ရေးတို့တွင် တစ်ဖက် တစ်လမ်းက ထောက်ပံ့ပါဝင်နိုင်မည့် အခွင့်အရေးများလည်း ရှိရမည် ဖြစ်သည်။

၂။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ

စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများတွင် လူတိုင်း အလုပ်လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ မျှတသော လုပ်ခလစာ ရရှိခံစားနိုင်ခွင့်၊ အလုပ်သမားသမဂ္ဂများ ဖွဲ့စည်းခွင့်နှင့် သာယာသော လူမှုဘဝ ဖန်တီးတည်ဆောက် နိုင်လောက်မည့် အထောက်အပံ့ကောင်းများ ရရှိခြင်း စသည်တို့ကို အာမခံပေးနိုင်ရမည် ဖြစ်သည်။ လူမှုရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများတွင် လူသားတိုင်း မရှိမဖြစ် လိုအပ်သော စားစရာ၊ နေရာ၊ ဆေးဝါးနှင့် အခြား လူမှုကူညီထောက်ပံ့မှုများ ပါဝင်သည်။ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများတွင်မူ လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ်နိုင်ခွင့်၊ မိမိ၏ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုတို့ကို လွတ်လပ်စွာ ဖော်ထုတ်ပြသနိုင်ခွင့် စသည်တို့ ပါဝင်ပေသည်။

၃။ လူ့အဖွဲ့အစည်းကိုယ်စားပြု အခွင့်အရေးများ

ဤအခွင့်အရေးတွင် လူသားတိုင်း လုံခြုံဘေးကင်းပြီး မျှတညီညွတ်မှုရှိသော လူ့ပတ်ဝန်းကျင်တွင် နေထိုင်နိုင်ရန် ထောက်ကူပေးသည်။ ရှေ့တွင် ဖော်ပြထားသည့် အခွင့်အရေးနှစ်ရပ်နှင့် ကွဲပြားသည့်အချက်မှာ ဤအခွင့်အရေးသည် လူတစ်ဦးချင်းစီအတွက် မဟုတ်ဘဲ လူ့အဖွဲ့အစည်း တစ်ရပ်လုံး၏ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအားလုံးကို ကိုယ်စားပြုသည့် အခွင့်အရေး ဖြစ်သည်။ 'လူ့အဖွဲ့အစည်းကိုယ်စားပြု အခွင့်အရေးများ' တွင် အောက်ပါတို့လည်း ပါဝင်သည်။

၁။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ – လူသားတိုင်း သန့်ရှင်းသော လေ၊ ရေတို့ ရရှိသုံးစွဲနိုင်ခြင်း၊ အန္တရာယ်ရှိ စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများ ဘေးမှကာကွယ်ပေးနိုင်ခြင်း၊

၂။ လူ့အဖွဲ့အစည်းဖွံ့ဖြိုးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ – မိမိဘဝတိုးတက်ရေး၊ နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးရေး လုပ်ငန်းများတွင် ပြည်ပအဖျက်အနှောင့်များ အန္တရာယ်မှ တားဆီးပိုင်ခွင့်၊ မိမိနိုင်ငံ၏ သယံဇာတနှင့် အချုပ်အခြာအာဏာ တို့ကို နိုင်ငံသားများ၏ လက်ထဲတွင်သာ ထားရှိစီမံပိုင်ခွင့်တို့ ပါဝင်သည်။

ပြန်လည်သုံးသပ်ချက်

ဖော်ပြပါ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အချက် (၃) ရပ်တွင် မည်သည်က အရေးပါဆုံးဖြစ်သည်ဟု ထင်မြင်သနည်း။ အဘယ်ကြောင့်နည်း။

လုပ်ငန်းများ

ဖော်ပြပါ အချက်များသည် 'လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း' ပါ ထုတ်နှုတ်ထားချက်များ ဖြစ်သည်။ ထိုအချက်များထဲမှ မည်သည်က နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ဖြစ်သည်၊ မည်သည်က စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးများ ဖြစ်သည်၊ မည်သည့် အချက်များက လူ့အဖွဲ့အစည်းကိုယ်စားပြု အခွင့်အရေးဖြစ်သည်ကို အမျိုးအစားခွဲပြီး အနောက်စာမျက်နှာတွင်ပါသော ဇယားတွင် ဖြည့်ပေးပါ။

၁။ အချုပ်အနှောင်ကင်းစွာ နေထိုင်ခွင့် (လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ် ဆောင်ရွက်နိုင်ခွင့်)၊
၂။ ညီညွတ်မျှတစွာ နေထိုင်နိုင်ခွင့်၊
၃။ သတင်းအချက်အလက်များကို လွတ်လပ်စွာ ရယူဖြန့်ဝေနိုင်ခွင့်၊
၄။ အပြစ်မရှိဘဲ အစစ်အဆေးအမေးအမြန်းမရှိ အကျဉ်းချခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်၊
၅။ အသက်ဘေးရန် နှောင့်ယှက်မှုများမှ ကင်းလွတ်ပိုင်ခွင့်၊
၆။ မဲပေးနိုင်ခွင့်၊
၇။ လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုခွင့်၊
၈။ အဆင့်အတန်းမီသော လူနေမှုအဆင့် ရရှိပိုင်ဆိုင်နိုင်ခွင့်၊
၉။ အစည်းအဝေးပွဲများ၊ လူထုစုဝေးပွဲများကို လွတ်လပ်စွာ ပါဝင်တက်ရောက်နိုင်ခွင့်၊
၁၀။ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးရာ လွတ်လပ်ခွင့်၊
၁၁။ ယဉ်ကျေးမှု၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးမှုလုပ်ငန်းများတွင် လွတ်လပ်စွာ ပါဝင်နိုင်ခွင့်
၁၂။ နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ အလုပ်သမားသမဂ္ဂများ၊ အဖွဲ့အစည်းများတွင် မိမိစိတ်ဆန္ဒအရ ပါဝင်လိုက ပါဝင်ခွင့်၊ မပါဝင်လိုက နှုတ်ထွက်ပိုင်ခွင့်၊
၁၃။ သန့်ရှင်းသော ပတ်ဝန်းကျင် ပိုင်ဆိုင်နိုင်ခွင့်၊
၁၄။ လိင်၊ လူမျိုး၊ ဘာသာ စသည်တို့အပေါ် မူတည်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းမှ ကင်းဝေးခွင့်၊
၁၅။ လက်ထပ်၍ မိသားစုတည်ဆောက်နိုင်ခွင့် (လက်မထပ်လိုက ငြင်းပယ်နိုင်ခွင့်)၊
၁၆။ ဝါသနာပါရာ အလုပ်ကို လွတ်လပ်စွာ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်၊
၁၇။ လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ်နိုင်ခွင့် (မကိုးကွယ်လိုက မကိုးကွယ်နိုင်ခွင့်)၊
၁၈။ ပညာသင်ယူခွင့်၊
၁၉။ ပြင်းထန်စွာ ကိုယ်ထိလက်ရောက် စော်ကားခံရခြင်း (သို့) ညှင်းပန်း နှိပ်စက်ခံရခြင်းတို့မှ လွတ်မြောက်ခွင့်၊
၂၀။ မျှတသော တရားစီရင်မှု ရရှိခံစားနိုင်ခွင့်၊
၂၁။ အလုပ်လုပ်ပိုင်ခွင့်၊
၂၂။ ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှု ခံယူနိုင်ခွင့်၊
၂၃။ နိုင်ငံသား ခံယူခွင့်၊
၂၄။ အတွေးအခေါ်၊ အယူအဆ၊ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ လွတ်လပ်စွာ ယုံကြည်ကိုးကွယ်ခွင့်၊
၂၅။ ယဉ်ကျေးမှု ထိန်းသိမ်းရေးတွင် စောင့်ရှောက် ပါဝင်နိုင်ခွင့်။

နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ	စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ	လူ့အဖွဲ့အစည်း ကိုယ်စားပြု အခွင့်အရေးများ

ဆွေးနွေးချက်

၁။ ဖော်ပြပါ လူ့အခွင့်အရေးများသည် မိမိတိုင်းပြည်ရှိ လူများအတွက် အရေးပါသည်ဟု ထင်ပါသလား။ အဘယ်ကြောင့်နည်း။ ထိုအခွင့်အရေးများထဲမှ အရေးအပါဆုံး အခွင့်အရေး (၃) ခု နှင့် အရေးပါမှု အနည်းဆုံး အခွင့်အရေး (၃) ခုကို ချရေးပြပါ။

၂။ မည်သည့် အခွင့်အရေးများသည် နိုင်ငံသားများ မိမိအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း တက်ကြွစွာ ပါဝင်နိုင်ရန် အထောက်အကူပြုပေးသနည်း။

လုပ်ငန်းများ

အောက်ဖော်ပြပါ 'လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုဖြစ်စဉ်' လေ့လာချက်များမှာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် အဖွဲ့အစည်း (Amnesty Internationl) မှ အစီရင်ခံချက်များ ဖြစ်သည်။ ဖော်ပြပါ ဖြစ်စဉ်တစ်ခုစီတွင် –

၁။ မည်သို့သော လူ့အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခြင်း ခံခဲ့ရသနည်း။

၂။ ထိုလူ့အခွင့်အရေး တစ်ခုခြင်းစီသည် နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းကိုယ်စားပြု အခွင့်အရေးတို့ထဲမှ မည်သို့သော လူ့အခွင့်အရေးမျိုး ဖြစ်သနည်း။

၃။ ထိုအခွင့်အရေးများ မည်သို့ မည်ပုံ ချိုးဖောက်ခံခဲ့ကြရသနည်း။

၄။ ထိုအခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများက နိုင်ငံသားများ မိမိတို့အသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း တက်ကြွစွာ ပါဝင်ရေးတွင် မည်သို့သော အဟန့်အတားဖြစ်စေသနည်း။

ဖြစ်ရပ်လေ့လာချက် (က)

ဟောင်ရှောင်ကွေ့ – တရုတ်နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားသူ

2003 cEpf puf wif bm v 10 &uf aeY wif a [mif a½Sif auUt m; w½kwf bm om pum; oI t if wmeuf o wif pmr uEa ay: wif t ji if ym; z , f aq mif ym; a&; om; rI zif &rm; u zrf q D cJo nf xk aq mif ym; wif olu w½kwf rsK; cpf 'D rdu a&pD wD (China Patriotic Democracy Party) u kpwif v bo nf t pD t pOf u ky if v if pm a&; om; cJo nf olo nf t u s nf c cb & ly a emuf r nf o wpD D wpf a , muf ES i rS q uf o , b if r &c ay/ 4 v l umr S m olu b m; pk x Hol t zrf cB o nf t aumi f w&m; 0 if t aumi f lum; cJo nf 2004 Zef v wif olo nf]w½kwf rsK; cpf 'D rdu a&pD wD} u kpwif pnf ½k wnf axmif cJo nf y wf axmif cif t pD t pOf tjy nf t 0 t aumif t x nf ray: cif wif y if ol Um; axmif 10 Epf c rS vcJo nf

'ygwD\ rD' rS w½kwf jy nf olwK\ rsK; cpf pd wf u ky sK; a x mif ay; &ef zpf o nf t pk &uf qeL u if v li r [kwf u ef rLepf ygwD u D uk qeL u if v l omalumif v nf r [kwf u ef rLepf ygwD u D\ jy l jy i f ajymif v a&; v kyf i ef rm; r S vpf q if t rsK; om; v kcJ a&; rsK; cpf pd wf 'mwf t ajccJo nf 'D rdu a&pD epf &S f oef t m; aumif v mapa&; pa om r c if wkif jy nf u D\ t u s f t w uf om OD w nf xm; o nf'

a [mif a&Sif auU w½kwf rsK; cpf 'D rdu a&pD wD

ဖြစ်ရပ်လေ့လာချက် (၁)

အိန္ဒိယတောင်ခွဲခြားမှုစနစ်

tEd, Zmwtcjcm;rIpepfwGif vlwdkzGJtpnf;udkpnf;pdrf&mxJESifh tvkyftudkif ujym;rIay: rlwnfí cjcm;xm;rIrsm; tEd, \ tjrpfwG , faeonfhbmoma&;ç vlrIa&; , Ofaus;rIwpfckyf jzpfonf 'ÆvpfrsK(ac:) ZmwfEdrfh vlwefpm;rsm;onf qif&JvlokVrsm; jzpfMuNyD vlwdkzGJtpnf;wpfckyfvlvkwGif terfhudkqkHaom vlwefpm;rsm; jzpfonf[kvlItrsm; owfrSwfxm;Muonf olwdkY etfudkonf vlrIt qifhtwefu ajrtvkyfcdkjcif;? tOwfcdkjcif;? t"rIudkifcdkjcif;paom tluruf;zuf;rIrsm;\ om;aumifrsm; jzpfcJu&onf xdktjyif tvkyfESifh aumifrsm;wGif tEdrfcH&onfhomru qif&JyifyefMuNyD aexdkif tousfcHMuNyD&onf 'ÆvpftrsdK;orD;rsm;onf ZmwfESifh vdifydkif;qdkif&m tzdESdyfcHjcif;ESpfckyfvHk;rSmaeMu&ygonf xdk&mudkaom Oya' t& umu , frsm; vlxt yftaeayonf

ဖြစ်ရပ်လေ့လာချက် (၇)

ပေါ်ဟေး – အိုင်ယာလန်လူမျိုး နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားသူ

ayg[;onf 1975 ckESpfwGif tdrf&mvEdIfiHvwfajrmuta&; vkyf&S;rItwuf t*vef&S[kw , frsm;udkAHkazmuf cJh&onfESifh pdwfqdkifaom aemufqkwfxm;onfh olu xdkygtrsm;onf oESifh oufqdkifcJif; r&Sdaomfvnf; ajymqdkxm;onf olt qdkt & &rsm;u oufao twkrsm; zefwDyfolt ay: tjyppfrsm;xm;onf[k qkb onf olypfrSuifvwfalumif azmfyonfh oufao taxmuft xm;rsm; ukv nf w&m;cifwGif xdkcHcefxm;onf[kqkb onf aemufqkwGifAdrfvlb t ppf& ukd, fwdkufu & t&m&Sm;\ tjypfukdDecbnfDolt m; vwfay;cJb onf

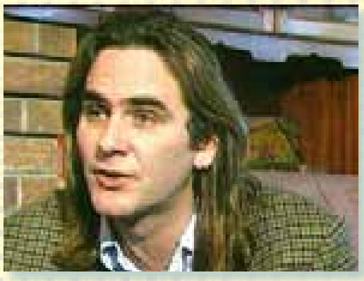

အကြိုသင်ခန်းစာ

မိမိတို့အနေဖြင့် မည်သည့်တာဝန်များ ပိုင်ဆိုင်ထားကြသနည်း။

နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်ခြင်းသည်တာဝန်ဝတ္တရား တစ်ရပ်လော၊ အခွင့်အရေး တစ်ရပ်လော။

၁.၄.၂ နိုင်ငံသားတစ်ဦး၏ တာဝန်နှင့် ဝတ္တရားများ

'နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ ဝတ္တရား' ဆိုသည်မှာ လုပ်သင့်လုပ်ထိုက်သည့်၊ လုပ်ကိုလုပ်ရမည့် ဆောင်ရွက်ဖွယ်ရာများပင် ဖြစ်သည်။ အဓိကအားဖြင့် ကျင့်ဝတ်နှင့် စာရိတ္တပိုင်းဆိုင်ရာ အသိစိတ်တို့ကို အခြေခံထားသည်။ လူသားတိုင်းကျင့်ကြံရမည့် ဝတ္တရားများသည် နေရာဒေသ၊ ခေတ်စရိုက်ပေါ် မူတည်၍ ကွဲပြားနိုင်သည်။ မည်သည့် နေရာဒေသတွင်နေထိုင်ကြသည်ဖြစ်စေ နိုင်ငံသားတိုင်း နိုင်ငံရေးရာ ကိစ္စရပ်များတွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်ကြရန် အလွန်အရေးပါလှသည်။ ထို့အပြင် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းတစ်ရပ်၏ အရည်အသွေးသည် ထိုအသိုင်းအဝိုင်းတွင်ရှိသော နိုင်ငံသားများပေါ်တွင်သာ တည်မှီနေသည်ဖြစ်ရာ နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် မိမိတို့၏အသိပညာ အတတ်ပညာတို့ကို မြှင့်တင်ပြီး မိမိကျင်လည်ရာ အသိုင်းအဝိုင်းတွင် သာယာပျော်ရွှင်မှုရှိစေရန် တည်ဆောက်ကြရပေမည်။ ထိုကဲ့သို့ တည်ဆောက်ရာတွင်လည်း မည်သူတစ်ဦး တစ်ယောက်ကမှ၊ မည်သည့် ဥပဒေတစ်ရပ်ကမှ အကျပ်ကိုင် တိုက်တွန်းနေမည် မဟုတ်။ မိမိအသိစိတ်ဖြင့်သာ ဆောင်ရွက် ကြိုးပမ်းကြရမည် ဖြစ်သည်။

‘နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ တာဝန်တစ်ရပ်’ ဆိုသည်မှာလည်း နိုင်ငံသားတိုင်းလုပ်ဆောင်အပ်သည့် ဆောင်ရွက်ဖွယ်ရာများတွင် အပါအဝင် ဖြစ်သည်။ ‘နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ ဝတ္တရားများ’ နှင့် မတူသည့်အချက်မှာ ‘တာဝန်’ များသည် တရားဥပဒေနှင့် ဆက်နွှယ်နေကြသည်။ တာဝန်တစ်ရပ်ကို ပြီးစီးအောင် မဆောင်ရွက်နိုင်ပါက ထိရောက်သော အပြစ်တစ်စုံတစ်ရာ ခံစားရနိုင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ရုံးဝန်ထမ်းတစ်ဦးသည် အလုပ်ခွင်သို့ အချိန်မီရောက်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ အမြဲတမ်းအလုပ်နောက်ကျနေမည် ဆိုပါက အလုပ်ပြုတ်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ထိုဥပမာအတိုင်းပင် နိုင်ငံသားများသည်လည်း နိုင်ငံ၏တရားဥပဒေကို လေးစားလိုက်နာလျက် သက်ဆိုင်ရာ တာဝန်များကို ဖြည့်ဆည်းကြရမည်။ ထိုသို့ မလိုက်နာနိုင်က တရားဥပဒေအရ အပြစ်တစ်စုံတစ်ရာ ခံစားရပေမည်။

‘နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ တာဝန်နှင့် ဝတ္တရားများ’ သည် အယူအဆသဘောတရားအရ ထပ်တူကျနေတတ်သည်။ ဥပမာဆိုရသော် အချို့နိုင်ငံများတွင် စစ်မှုထမ်းခြင်းသည် နိုင်ငံသားတိုင်း၏ တာဝန်တစ်ရပ်ပင် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံသားများသည် အမိမြေကို ကာကွယ်ကြရမည်ဟူသော အသိစိတ်ကို အခြေခံလျက် စစ်မှုထမ်းခြင်းကို တာဝန်တစ်ရပ်ရော၊ ဝတ္တရားတစ်ရပ် အနေဖြင့်ပါ ရှုမြင်ကြသည်။ ထိုဥပမာ ကဲ့သို့ပင် အချို့သော လုပ်ဆောင်ချက်များ၊ လူမှုကိစ္စများသည် နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ တာဝန်တစ်ရပ်အနေဖြင့် သာမက နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ ဝတ္တရားတစ်ရပ်အနေဖြင့်ပါ ရှုမြင်နိုင်ပေသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း

အောက်တွင် ဖော်ပြထားသော ဥပမာများကို ဖတ်ကြည့်ပါ။ မည်သည်တို့က လူ့အခွင့်အရေး၊ မည်သည်တို့က တာဝန်ဝတ္တရားများ ဖြစ်သည်ကို စဉ်းစားဆုံးဖြတ်ပေးပါ။ အချို့ဥပမာများသည် ကဏ္ဍတစ်ရပ်ထက် ပို၍ ဖြစ်နိုင်သည်။

၁။ မိမိတွေးမြင်ထားသည်ကို အများသိအောင် မျှဝေပေးခြင်း၊

၂။ ပုံမှန် ကျောင်းစာ လုပ်ခြင်း၊

၃။ မီတာခ အခွန်ဆောင်ခြင်း၊

၄။ လုပ်အားပေး လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊

၅။ မိမိနေထိုင်ရာ ပတ်ဝန်းကျင်အား သန့်သန့်ရှင်းရှင်းထားခြင်း၊

၆။ မီးပွိုင့်နီလျှင် ရပ်ပေးခြင်း၊

၇။ အသိပညာ ဗဟုသုတကြွယ်ဝအောင် လုပ်ခြင်း၊

၈။ ကျောင်းမှန်မှန်တက်ခြင်း၊

၉။ သက်ကြီးရွယ်အိုများအား ပြုစုစောင့်ရှောက်ပေးခြင်း၊

လုပ်ငန်းများ

အထက်ဖော်ပြပါ ဥပမာများနှင့် ဆင်တူသည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာ (၃) ရပ်ကို ချရေးပါ။ ထို့နောက် သင့်အတန်းဖော်တစ်ဦးအား ပြ၍ မည်သည်တို့က အခွင့်အရေး၊ မည်သည်တို့က တာဝန်ဝတ္တရားစသည်ဖြင့် အမျိုးအစားခွဲပေးပါ။ သဘောထားမတိုက်ဆိုင်သော အချက်များရှိပါက အတန်းရှိ အခြားသော ကျောင်းသားများနှင့် ဆွေးနွေး အဖြေရှာပေးပါ။

၁.၄.၃ နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများကြား ဆက်နွယ်ချက်

အကြိုသင်ခန်းစာ

၁။ တာဝန်မထမ်းဆောင်ဘဲ အခွင့်အရေး ရယူခြင်းသည် မျှတသည်ဟု ထင်ပါသလား။ အဘယ့်ကြောင့်နည်း။

၂။ အခွင့်အရေး မခံစားရဘဲ တာဝန် အပေးခံရခြင်းသည် မျှတသည်ဟု ထင်ပါသလား။ အဘယ်ကြောင့်နည်း။

နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများသည် နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ တာဝန်ဝတ္တရားများနှင့် ဆက်နွယ်မှီခိုနေကြသည်။ နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးတစ်ရပ် ခံစားရသည့် နိုင်ငံသားတစ်ဦးသည် အခြားသူများလည်း ထိုအခွင့်အရေးများ ရရှိခံစားနိုင်အောင် ကြိုးပမ်းရမည့် တာဝန်ရှိသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ နိုင်ငံသားတို့၏ အခွင့်အရေးများသည်လူသားအချင်းချင်း လေးစားတန်ဖိုးထားခြင်း၊ စောင့်ထိန်းကာကွယ်ခြင်း အစရှိသည့် တာဝန်ဝတ္တရားများကို တည်မှီနေပေသည်။ နိုင်ငံသားများ၏အခွင့်အရေးများ အပြည့်အဝ ခံစားနိုင်ကြရန်နှင့် 'သင့်တင့်မျှတသော လူမှုဘဝ' ပိုင်ဆိုင်နိုင်ရန် အစိုးရများဘက်ကလည်း အောက်ပါ လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန် လိုအပ်သည်။

- နိုင်ငံသားများအား သင့်တင့်မျှတသော အစားအစာ၊ နေရာ စသော လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း၊
- နိုင်ငံသားများအတွက် အခြေခံကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုများ ထားရှိပေးခြင်း၊
- သက်ကြီးရွယ်အိုများနှင့် အလုပ်လက်မဲ့ လူတန်းစားတို့အား ထိရောက်သော အကူအညီပေးရေး အစီအစဥ်များ ထားရှိပေးထားခြင်း၊
- အနေအစားချို့တဲ့ သူများအား အထောက်အပံ့ပေးရေး အစီအမံများ ရေးဆွဲကာ ကူညီထောက်ပံ့ပေးခြင်း။

လေ့ကျင့်ခန်း

အဖွဲ့များခွဲပြီး စာမျက်နှာ (၁၅) ပါ 'လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း' မှ အခွင့်အရေးတစ်ရပ်ကို ရေးပါ။

၁။ ထိုအခွင့်အရေးများ ဖြည့်ဆည်းပေးရန် မည်သူတွင် တာဝန်ဝတ္တရားများ ရှိသနည်း။

၂။ တစ်ဖက်စာမျက်နှာတွင် ဖော်ပြထားသော 'သင့်တင့်မျှတသည့် လူမှုဘဝ' ဆိုင်ရာ အစိုးရ၏ ဖြည့်ဆည်းပေးရမည့် အချက်များ ကဲ့သို့သော လုပ်ဆောင်ဖွယ်ရာများကို ရေးသားပါ။

'နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး' များသည် နိုင်ငံသားများ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း အတွင်း တက်ကြွစွာ ပါဝင်နိုင်ရေးအတွက် အခွင့်အလမ်းများကို ဖန်တီးပေးသည်၊ လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးသည်။ နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် မိမိတို့ ဆောင်ရွက်အပ်သည့် တာဝန်တို့ကို ဖြည့်ဆည်းခြင်းဖြင့်သာ မိမိတို့ ရသင့် ရအပ်သော အခွင့်အရေးများ၊ အခြားသူတို့၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရာ ရောက်ပေမည်။

၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် တိုကျိုအခြေစိုက် နိုင်ငံတကာ လူထုခေါင်းဆောင်ဟောင်းကြီးများနှင့် ဖွဲ့စည်းထားသော Inter Action Council အဖွဲ့က ' နိုင်ငံသားများဆိုင်ရာ တာဝန်ဝတ္တရားများ' ဟူသည့် ကြေညာစာတမ်းကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ထိုစာတမ်းပါ တာဝန်ဝတ္တရားများမှာ –

- လူသားအချင်းချင်း လေးစားခင်မင် စိတ်ထားကြရန် (ဘဝရပ်တည်ရှင်သန်ခွင့်)၊
- လူမှုအဖွဲ့အစည်းကြီး ဖွံ့ဖြိုးရှင်သန်လာစေရေးအတွက် လူသားတိုင်း၏ ဂုဏ်သိက္ခာ၊ လွတ်လပ်ခွင့်၊ လုံခြုံမှုရှိခွင့်နှင့် တရားမျှတမှုရှိခွင့်တို့ကို လေးစားအသိအမှတ်ပြုရန် (လွတ်လပ်ခွင့်၊ မျှတသော တရားစီရင်မှု ရရှိခံစားနိုင်ခွင့်၊ အသက်ဘေးရန် နှောက်ယှက်မှုမှ ကင်းလွတ်ခွင့် စသည်) တို့ဖြစ်ကြပေသည်။

Inter Action Council ၏ 'နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ တာဝန်ဝတ္တရားများ' ဆိုင်ရာ ကြေညာစာတမ်းကို http:/www.interactioncouncil.org တွင် ရယူနိုင်သည်။

၁။ နိုင်ငံသားတစ်ဦး၏ အခွင့်အရေးများကို ရရှိခံစားသူ တစ်ဦးအနေဖြင့် အပြန်အလှန်အားဖြင့် __________ တာဝန်ဝတ္တရားများကို ဖြည့်ဆည်းပေးရမည် ဖြစ်သည်။

၂။ လုံခြုံစိတ်ချရပြီး သင့်တင့်မျှတသော အလုပ်ခွင်တွင် အလုပ်လုပ်ရခြင်းဟူသော နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးတစ်ရပ်ကို ခံစားရသူတစ်ဦးအနေနှင့် အပြန်အလှန်အားဖြင့် __________ တာဝန်ဝတ္တရားများကို ဖြည့်ဆည်းပေးရမည် ဖြစ်သည်။

၃။ လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုဝေဖန်နိုင်ခြင်းဟူသော နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးတစ်ရပ်ကို ခံစားရသူ တစ်ဦးအနေနှင့် အပြန်အလှန်အားဖြင့် __________ တာဝန်ဝတ္တရားများကို ဖြည့်ဆည်းပေးရမည် ဖြစ်သည်။

၄။ ပညာသင်ကြားနိုင်ခွင့် ရရှိခြင်းဟူသော နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးတစ်ရပ်ကို ခံစားရသူတစ်ဦး အနေနှင့် အပြန်အလှန်အားဖြင့် __________ တာဝန်ဝတ္တရားများကို ဖြည့်ဆည်းပေးရမည်ဖြစ်သည်။

၅။ နိုင်ငံ၏ သယံဇာတများကို မျှဝေခံစားနိုင်ခြင်းဟူသော နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးတစ်ရပ်ကို ခံစားရသူ တစ်ဦးအနေနှင့် အပြန်အလှန်အားဖြင့် __________ တာဝန်ဝတ္တရားများကို ဖြည့်ဆည်း ပေးရမည် ဖြစ်သည်။

လေ့ကျင့်ခန်း

ဖော်ပြပါ 'နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ' ကို ကြည့်ပါ။ ထိုအခွင့်အရေးများနှင့် ကိုက်ညီမည့် တာဝန်ဝတ္တရားများကို ရေးသားပေးပါ။

၁.၅ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း စောင့်ထိန်းဖွယ်ရာများ (သို့မဟုတ်) တရားရှိ လူနေမှု

လူသားအားလုံးသည် မည်သို့ပြုမူနေထိုင်ကြစေကာမူ တူညီသော အခြေခံလိုအပ်ချက်များ ရှိကြသည်။ ထိုအခြေခံလိုအပ်ချက်များတွင် အစားအစာ၊ မိုးတင်းနေထိုင်ရာ အရိပ်အာဝါသ၊ ကျန်းမာရေးအထောက်အပံ့များ၊ ပညာရေးနှင့် **လွတ်လပ်စွာ ဖော်ထုတ်နေထိုင်ခွင့်** စသည်တို့ ပါဝင်သည်။

လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် ထိုအခြေခံလိုအပ်ချက်များ မပံ့ပိုးပေးနိုင်ဘဲ လူ့အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်ခြင်းခံနေကြရသည်။ ထိုချိုးဖောက်ခံနေကြရခြင်း၏ အဓိကတရားခံမှာ 'ဆင်းရဲမွဲတေခြင်း'ပင် ဖြစ်သည်။ ဆင်းရဲမွဲတေမှုကြောင့် ပညာသင်ကြားနိုင်ခွင့် မရရှိခြင်း၊ အစာအာဟာရပြည့်မီမှု မရှိခြင်းနှင့် သင့်တင့်မျှတသော အလုပ်ရှားပါးခြင်းစသော အခက်အခဲများ ကြုံတွေ့ရသည်။ ထို့အပြင် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများ မရရှိခြင်း၊ **ခေါင်းပုံဖြတ်အမြတ်ကြီးစား ခံရခြင်း** အစရှိသည့် ပြဿနာများလည်း ကြုံတွေ့ကြရသည်။

လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရခြင်းတွင် လူအချင်းချင်း ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းလည်း အပါအဝင် ဖြစ်သည်။ ထိုခွဲခြားဆက်ဆံမှုမျိုးတွင် လူမျိုးရေး၊ ဘာသာရေး၊ လူနေမှု အဆင့်အတန်း၊ ဘာသာစကား၊ **လိင်စိတ်တိမ်းညွတ်မှု၊** နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းနှင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်နိုင်စွမ်း စသည်တို့ကို အခြေခံလျက် ပေါက်ဖွားလာကြသည်။ ခွဲခြား ဆက်ဆံခံရမှုတို့သည် ပုံမှန်အားဖြင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း နေထိုင်သူ အချို့သည် လူအများတန်းတူ လူ့အခွင့်အရေးများ ခံစားပိုင်ခွင့် မရှိခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ထိုကဲ့သို့သော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများက လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း မညီမျှမှုများ၊ ပဋိပက္ခများကို ဖန်တီးပေးလျက်ရှိပေသည်။

'ဆင်းရဲမွဲတေမှုများ'၊ 'ခွဲခြားဆက်ဆံခံရမှုများ' သည် မမျှမတ ဆက်ဆံခံရမှုများ၏ အကျိုးဆက်တို့ပင် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ မမျှမတ ဆက်ဆံခံရသူများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း အတွင်းမှ မသိမသာ ဖယ်ထုတ်ခံနေကြရသည်။ ဤအချက်က 'တရားမျှတမှု' ရှိသော

အကြံပြုသင်ခန်းစာ

'တရားရှိ လူနေမှု' ဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။

'တရားရှိလူနေမှု' သည် နိုင်ငံသားတိုင်းအား ညီညွတ်မျှတသော အခွင့်အရေးများ ပေးအပ်ပြီး သာယာသော လူ့ဘောင်ကြီး တည်ဆောက်နိုင်စေရန် ထောက်ပံ့ပေးသည်။

လူ့အဖွဲ့အစည်း ဖန်တီးရာတွင် အဟန့်အတား ဖြစ်နေသည်။ 'တရားမျှတမှု' ဆိုသည်မှာ လူသားတိုင်းအား မျှတ ညီညွတ်စွာ ဆက်ဆံခြင်း၊ လူ့တန်ဖိုးကို အလေးထားခြင်းတို့ကို အခြေခံထားသည်။ တရားရှိလူနေမှုတွင် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ နိုင်ငံသားတိုင်း အခွင့်အရေးများ သာတူညီမျှစွာ ရရှိခံစားနိုင်ကြစေရန် ရည်ရွယ်ပေသည်။

ဆွေးနွေးချက်

သင်ခန်းစာ (၁.၅) ကို ဖတ်ပြီးနောက်

၁။ 'တရားရှိ လူနေမှု' ကို ကျင့်သုံးနိုင်ရန် မည်သို့သော နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အသိပညာ၊ အရည်အသွေးနှင့် စံတန်ဖိုးများ လိုအပ်သနည်း။

၂။ 'ဆင်းရဲမွဲတေခြင်း' နှင့် 'ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်း' တို့၏ အကျိုးဆက်များကို ဖော်ပြပေးပါ။

၃။ တရားရှိလူနေမှုအတွက် မည်သည်တို့ကို ကျင့်ကြံအပ်သနည်း။

လုပ်ငန်းများ

မိမိအသိုင်းအဝိုင်း အတွင်းရှိ တရားရှိ လူနေမှုကို ဖော်ဆောင်ပေးမည့် စောင့်ထိန်းဖွယ်ရာများကို အဖွဲ့များခွဲ၍ ဆွေးနွေးပြုစုပေးပါ။ အောက်ဖော်ပြပါ အချက်များကို အသုံးပြု၍ ဆောင်ရွက်ပေးပါ။

၁။ နိုင်ငံသားတို့အား ဘေးရန်အပေါင်းမှ စောင့်ရှောက်ကာကွယ်ပေးနိုင်ပြီး၊ လုံခြုံစိတ်ချမှု ပေးစွမ်းနိုင်မည့် စည်းမျဉ်းဥပဒေများ၊

၂။ နိုင်ငံသားတိုင်းအား လေးစားတန်ဖိုးထားပြီး၊ နိုင်ငံသားတို့၏ အရည်အချင်းကို အသိအမှတ်ပြုပေးမည့် စောင့်ထိန်းဖွယ်ရာများ၊

၃။ မိမိအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း အပြည့်အဝ ပါဝင်စေနိုင်ရေးတွင် သာတူညီမျှသော အခွင့်အရေးများ ပေးအပ်ထားသည့် ကျင့်ကြံဖွယ်ရာများ၊

၄။ နိုင်ငံသားတိုင်းအတွက် အစားအစာ၊ အထောက်အပံ့ စသော လိုအပ်ချက်များကို မျှတစွာ ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်သည့် စည်းမျဉ်း ဥပဒေများ၊

၅။ နိုင်ငံသားတိုင်း အသိပညာ၊ အတတ်ပညာ တိုးပွားအောင် ကျင့်ကြံရာတွင် တူညီသော အခွင့်အလမ်းများ ခံစားနိုင်မည့် စည်းကမ်းချက်များ။

အကြိုသင်ခန်းစာ

ကမ္ဘာပေါ်တွင် အစိုးရများ၊ ဥပဒေသတ်မှတ်ချက်များ၊ ရဲများ၊ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်များ မရှိတော့ပါက မည်သို့ ဖြစ်သွားနိုင်သနည်း။ ပိုကောင်းလာမည်လား။ ပိုဆိုးသွားမည်လား။ အဘယ်ကြောင့်နည်း။

၁.၆ လူမှုပဋိညာဉ် သီအိုရီ

'လူမှုပဋိညာဉ် သီအိုရီ' သည် လူ၊ အသိုင်းအဝိုင်း နှင့် အစိုးရတို့အကြားရှိ ဆက်နွှယ်မှုကို ဖော်ညွှန်းသော အတွေးအခေါ် အယူအဆများကို အခြေခံထားသည်။ ထိုသီအိုရီသည် ဂျွန်လော့(ခ်) နှင့် သောမတ်ဟော့ ကဲ့သို့သော ၁၇ ရာစု အတွေးအခေါ် ပညာရှင်များကြောင့် လူသိများလာခဲ့သည်။

ထိုသီအိုရီအရ မိမိတို့လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းကို အစိုးရကင်းမဲ့သော အခြေအနေ တစ်ရပ်အသွင် ပုံဖော်မြင်ယောင်စေသည်။ ရဲများ မရှိ၊ ဥပဒေများလည်း မရှိ၊ ခေါင်းဆောင်ဟူ၍ နိတ္ထိ။ နိုင်ငံသားတိုင်း မိမိလုပ်ချင်ရာကို လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ အစားအစာ၊ နေရာ၊ အထောက်အပံ့နှင့် အခွင့်အရေးတို့အတွက် တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး ယှဉ်ပြိုင်ကြရမည်။ မိမိဘဝလုံခြုံရေးအတွက် စိုးရိမ်သောက ရောက်နေကြရပြီး အမြဲတိုက်ခိုက်နိုင်မှသာ ရှင်သန်နိုင်ခွင့် ရကြမည်။

ထိုအခြေအနေမျိုးနှင့် ကြုံတွေ့ရပါက နိုင်ငံသားများသည် မိမိတို့၏ကိုယ်ပိုင်အခွင့်အရေးအချို့ကို မိမိဘဝလုံခြုံရေးအတွက်အပေးအယူ ပြုလုပ်လာနိုင်လောက်သည့် အနေအထားတစ်ရပ် ပေါ်ထွန်းလာနိုင်မည်လောဟု အတွေးအခေါ်ပညာရှင်များက မေးခွန်းထုတ်လာကြသည် (ဥပမာ –သင်ကောင်းလျှင် ကျွန်ုပ်မဆိုးပါ ဟူသော အယူအဆမျိုး)။ ထိုကဲ့သို့သော 'လူမှုပဋိညာဉ်ဆိုင်ရာ' အယူအဆ၏ အရေးပါပုံနှင့် ပတ်သက်၍ ဂျွန်လော့(ခ်) နှင့် သောမတ်ဟော့တို့ ထောက်ခံကြသော်လည်း ရှင်းလင်းထားချက်များ၊ ကောက်ချက်ချပုံများတွင်မူ ကွဲပြားနေသည်ကို လေ့လာ တွေ့ရှိရသည်။

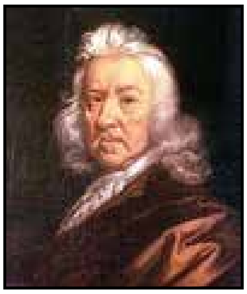

သောမတ်ဟော့

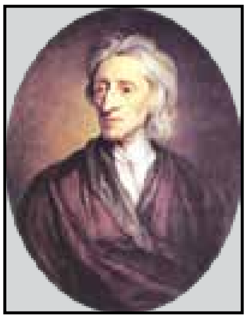

ဂျွန်လော့(ခ်)

ဟော့၏ အဆိုအရ 'လူ့အသိုင်းအဝိုင်းတစ်ရပ်တွင် အုပ်ချုပ်သူ လူတန်းစား မရှိပါက အချင်းချင်းသတ်ဖြတ်နေကြပေမည်ဟု ဆိုထားသည်။ အာဏာနှင့် ပြည့်စုံသော အစိုးရရှိမှ သာလျှင် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို ထောက်ပံ့ပေးနိုင်ပေမည်။ လူအများကြားသဘောတူချက်များ၊ ပဋိညာဉ်များ ချမှတ်စေကာမူ ထိုချမှတ်ချက်များကို အသက်ဝင်အောင် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်မည့် အစိုးရတစ်ရပ် ရှိမှသာလျှင် ပြဿနာများကို ထိန်းချုပ်နိုင်ပေမည်။ သို့မဟုတ်ပါက နားလည်မှု ကွဲလွဲသည့် အခါမျိုး၊ ထိုပဋိညာဉ်များကို အလေးထားဂရုမမူကြတော့သည့် အခြေအနေမျိုးတွင် အစိုးရအနေဖြင့် ကြားဝင်စေ့စပ် ပေးနိုင်မည်' ဟုဆိုထားသည်။

လော့(ခ်) ကမူ 'လူသားတို့အနေဖြင့် အသိုင်းအဝိုင်းများဖွဲ့၍ နေထိုင်ကြသည်မှာ သဘာဝပင် ဖြစ်သည်။ လူအများစုသည် လူ့ကျင့်ဝတ်ကို လေးစားစောင့်ထိန်းကြပြီး အများဒုက္ခရောက်မည့် အလုပ်မျိုးကို ရှောင်ကြဉ်ကြသည်။ အစိုးရတစ်ရပ်ဟူသည် လေးစားတန်ဖိုးထားမှု၊ ဦးတည်ချက်တူညီမှု စသည်တို့ကို အခြေခံလျက် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်းမှပင် ပေါက်ဖွားလာရခြင်း ဖြစ်သည်။ အစိုးရ၏ အကြီးမားဆုံးတာဝန်တစ်ရပ်မှာ နိုင်ငံသားများအား ပြင်ပမှ ကျရောက်လာနိုင်မည့် ရန်စွယ်အပေါင်းတို့မှ အကာအကွယ် ပေးရေးပင်ဖြစ်သည်' ဟု ဆိုထားသည်။

ဟော့နှင့် လော့(ခ်) တို့၏ အယူအဆတွင် တူညီသောအချက်မှာ နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် မိမိတို့၏ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်မှုအချို့တို့ကို စွန့်လွှတ်လျက် နိုင်ငံအကျိုး၊ နိုင်ငံတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ကြရန်ပင် ဖြစ်သည်။

'လူမှုပဋိညာဉ်' သီအိုရီသည် နိုင်ငံသားများအား ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ အနှစ်သာရဖြစ်သော 'နိုင်ငံသားများ၏လက်ထဲတွင်သာ အာဏာရှိကြောင်း၊ အစိုးရတစ်ရပ်သည် ပြည်သူတို့၏ ဆန္ဒကို ဆန့်ကျင်ဖောက်ဖျက်သည့်အခါမျိုးတွင် နိုင်ငံသားများက ဆန့်ကျင်ခွင့်ရှိကြောင်း' စသော သဘောတရားများကိုလည်း ဖော်ပြထားသည်။ ထို့ကြောင့်ပင်လျှင် နိုင်ငံသားတိုင်း နိုင်ငံရေးရာ ကိစ္စရပ်များတွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်သင့်လှပေသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း

၁.၆ ကို ဖတ်ပြီးနောက်

၁။ 'လူမှုပဋိညာဉ်' ဆိုင်ရာ သီအိုရီ အရ နိုင်ငံသားတစ်ဦးတွင် ရရှိပိုင်ခွင့်ရှိသော 'နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှုများ' ကို ဖော်ပြပါ။

၂။ ဒီမိုကရေစီ အစိုးရလက်အောက်တွင် နိုင်ငံသားများ လိုက်နာရမည့် တာဝန်ဝတ္တရားများကို ဖော်ပြပါ။

မည်သည့် အတွေးအခေါ်ပညာရှင်၏ အဆိုကို နှစ်သက်ထောက်ခံသနည်း။ အဘယ်ကြောင့်နည်း။

ပြန်လည်သုံးသပ်ချက်

အခန်း (၁) ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း

အခန်း (၁) စိတ်ကူးပုံဖော်ခြင်း

အောက်ပါ နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ စိတ်ကူးပုံဖော်ချက်တွင် အခန်း (၁) မှ သင်ယူရရှိခဲ့သည်တို့ကို အခြေခံ၍ ဖြည့်စွက်ပေးပါ။

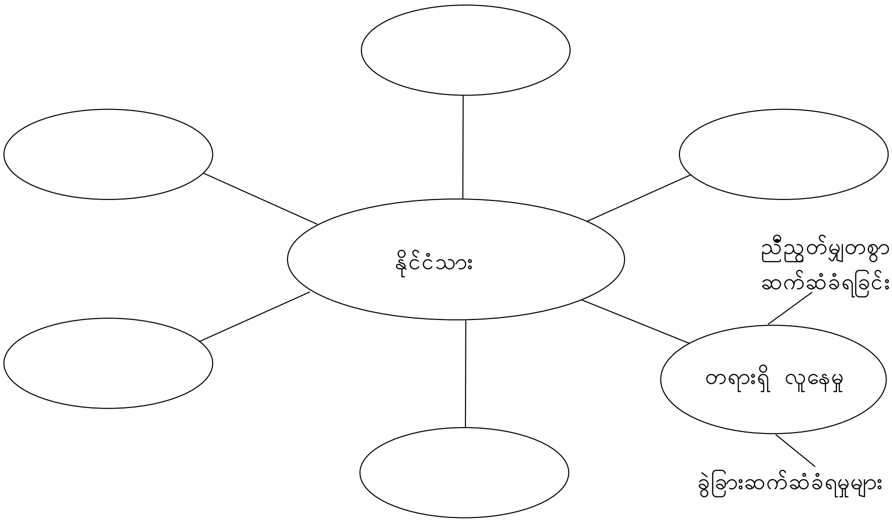

နားလည်မှု စစ်ဆေးခြင်း

၁။ 'တရားဥပဒေအရ သတ်မှတ်ထားသော နိုင်ငံသား' နှင့် 'တာဝန်သိစိတ်အပေါ် အခြေခံသော နိုင်ငံသား' တို့၏ ကွဲပြားချက်များကို ဖော်ပြပါ။

၂။ 'တာဝန်သိစိတ်ရှိသော နိုင်ငံသား' ဖြစ်အောင် မည်သည်တို့က တွန်းပို့ပေးသနည်း။

၃။ 'နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ ပညာပေးရေး အစီအစဉ်များ' ၏ အခန်းကဏ္ဍကို ဖော်ပြပေးပါ။

၄။ နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ 'အသိပညာ၊ အရည်အသွေးနှင့် စံတန်ဖိုးများ' ၏ အရေးပါပုံကို ဖော်ပြပါ။

၅။ နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ တာဝန် နှင့် ဝတ္တရားများကြား ဆက်နွှယ်မှုကို ဖော်ပြပါ။

၆။ 'တရားရှိ လူနေမှု' ဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။

၇။ 'လူမှု ပဋိညာဉ်' သီအိုရီ ဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။

၈။ ဤသင်ခန်းစာများ မှတစ်ဆင့် မည်သည့် 'နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အရည်အသွေးများ' သိမြင်မှတ်သားရသနည်း။

တန်ဖိုးနှင့် အတွေးအမြင်များ – အဆိုအမိန့်များကို လေ့လာခြင်း

ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ၊ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းဆိုင်ရာ စကားပုံနှင့် အဆိုအမိန့်များကို အောက်တွင် ဖော်ပြထားသည်။ ထိုအဆိုအမိန့်များကို ဖတ်ပြီး အောက်ပါ မေးခွန်းများကို အဖွဲ့ခွဲ၍ အဖြေရှာပေးပါ။

၁။ နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အယူအဆနှင့် ပတ်သက်၍ မည်သို့ တင်ပြထားသနည်း။

၂။ ထိုအဆိုအမိန့်များတွင် တင်ပြထားသော အယူအဆများနှင့် သင်ခန်းစာပါ အယူအဆများ ကိုက်ညီမှုရှိပါသလား။

က။ 'နိုင်ငံသား' များသည် နိုင်ငံတည်ဆောက်ရေး၏ အခြေခံအုတ်မြစ် ဖြစ်သည်။' (ဘရန်းဒီး(စ်))

ခ။ 'အကျင့်ပျက်ဝန်ထမ်းများ ရှိနေရခြင်းသည် အကျင့်သီလ ကောင်းမွန်ပြည့်စုံသော နိုင်ငံသားများက မဲမပေးကြသောကြောင့် ဖြစ်သည်။'
(ဂျော့ဂျင်းနေတန်)

ဂ။ 'သင်စိတ်ကူးယဉ် ပုံဖော်ထားသော နိုင်ငံ ပေါ်ထွန်းလာရေး အတွက် အဓိက ပဲ့ကိုင်ရှင်မှာ သင်ကိုယ်တိုင်သာ ဖြစ်သည်။'
(မိုဟန်ဒစ် (ခ) ဂန္ဒီ)

ဃ။ 'သင့်ခြေထောက်ရေမစိုဘဲ သင့်ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ လူအများပေါ်သို့သာ မိုးမရွာနိုင်ချေ။' (တရုတ်စကားပုံ)

င။ 'တစ်နှစ်စာ ဖူလုံလိုလျှင် စပါးစိုက်ပါ။ ဆယ်နှစ်စာ ဖူလုံလိုလျှင် သစ်ပင်စိုက်ပါ။ တစ်သက်စာ ဖူလုံလိုလျှင် လူအများကို ပညာဖြန့်ဝေပေးပါ။'
(တရုတ်စကားပုံ)

စ။ တရားမျှတမှုဆိုသည်မှာ အားနည်းသူတို့၏ အခွင့်အရေးဖြစ်သည်။ (ဂျိုင်းဆက်ဂျိုးဘတ်)

ဆ။ တစ်ပါးသူ၏ အလိုဆန္ဒမပါရှိဘဲ ထိုသူ၏အချုပ်အခြာအာဏာကို မထိပါးနိုင်။ (အေဘရာဟမ်လင်ကွန်း)

ဇ။ ကမ္ဘာကြီးသည် နိုင်ငံကြီး တစ်နိုင်ငံပင်ဖြစ်၍ လူသားတို့မှာ ပြည်သူပြည်သားများ ဖြစ်ကြသည်။ (ဘဟာ အူလာ)